

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
НАВЧАЛЬНО–НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ,
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І МИСТЕЦТВА**

Кафедра дошкільної освіти

Магістерська робота

**МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ
МОТОРИКИ РУК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ
ПРОДУКТИВНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ**

Виконала: студентка II курсу ОС «магістр»

Галузь знань: 01 – Освіта / Педагогіка

Напрямок підготовки: 012 «Дошкільна освіта»
(денна форма навчання)

Хімченко Вікторія Валеріївна

Керівник: канд. пед. наук, доцент

Ніколаєску Інна Олександрівна

Рецензент: доцент

Степанова Наталія Михайлівна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ РОЛІ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	8
1.1. Історія вивчення питання у наукових джерелах.....	8
1.2. Психолого–педагогічні особливості дітей середнього дошкільного віку.....	13
1.3. Значення розвитку дрібної моторики рук дітей у різних видах діяльності.....	19
Висновок до першого розділу.....	25
РОЗДІЛ 2. ПРОДУКТИВНІ ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	27
2.1. Продуктивні види діяльності та їх роль у розвитку дрібної моторики рук дітей дошкільного віку.....	27
2.2. Сучасний стан використання продуктивних видів діяльності у середній групі закладів дошкільної освіти.....	33
Висновок до другого розділу.....	36
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНИЦЬКО–ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПРОДУКТИВНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ.....	38
3.1. Дослідження рівнів розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку.....	38
3.2. Методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку.....	47
3.3. Контрольний експеримент та його результативність.....	59
Висновок до третього розділу.....	62
ВИСНОВОК.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність дослідження. Моторика — рухова активність організму, або властивість організму виконувати визначений порядок дій для досягнення певної мети. До дрібної моторики належать навички роботи пальців рук та ніг, зокрема: письмо, гра на музичних інструментах, робота із дрібними деталями та інше. Цей важливий вид рухової активності потребує скоординованої роботи значно більшої кількості груп дрібних м'язів та високої точності. У разі тривалого невикористання навички дрібної моторики можуть бути втраченими.

У дрібної моторики є важлива особливість — вона дуже тісно пов'язана із нервовою системою, зором, увагою, мовленням, пам'яттю та сприйняттям людини. Доведено, що розвиток навичок дрібної моторики безпосередньо впливає на розвиток мовлення дитини та зростання рівня інтелекту. Навички дрібної моторики починають формуватися з перших місяців з моменту народження дитини. Спочатку немовля просто розглядає власні руки, потім намагається доторкнутися та схопити окремі предмети. Пізніше набуває навичок правильного тримання ложки та олівця [46, с. 16].

Проблемою розвитку є недостатня усвідомленість дорослих про роль дрібної моторики. Саме тому, методичне забезпечення закладів дошкільної освіти передбачає наявність програм, які постійно аналізують, для того щоб обрана програма повністю співпадала з профілем садка, а також гармонійно націлювала вихователів на навчання, виховання та розвиток дітей. Зазначимо, що у програмі «Я у світі» велика увага приділяється мовному розвитку, а як наслідок і дрібній моториці.

Недостатня кількість діагностичних завдань з виявлення рівня розвитку дрібної моторики рук та особливостей розвитку пальців і кистей рук у дітей середнього дошкільного віку підкреслюють актуальність теми дослідження. Даною темою займалися такі відомі вчені як Н. А. Бернштейн [6, с. 199], В. М. Бехтерев [7, с. 321], М. М. Кольцова [39, с. 25], О. Р. Лурія [48, с. 153],

Є. М. Мастюкова [50, С. 37], Жан–Жак Руссо [30], В. О. Сухомлинський [74, с. 393] та ін.

В.О. Сухомлинському належить такий відомий вислів «Розум дитини знаходиться на кінчиках її пальців» [74, с. 205]. В. М. Бехтерев в свою чергу зазначив, що вправи для рук значно покращують мову дитини [7, с. 318].

М.М. Кольцова вважала, що є всі підстави, для того, щоб розглядати кисті рук, як орган мови. Проекція руки це – ще одна мовна зона мозку. За даними досліджень було виявлено зв'язок інтелектуальних здібностей з дрібною моторикою [39, с. 74]. Нині, відомі методики для моніторингу рівня сформованості дрібної моторики запропоновані Л. А. Венгером [14, с. 18], М. І. Гуревичем [27], М.О. Озерецьким [27]. Проте, на наш погляд, численні видання та дослідження не повністю розкривають суть проблеми розвитку дрібної моторики дошкільників.

Мета дослідження: проаналізувати рівні розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку, запропонувати методику проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку та проаналізувати її результативність

Завдання дослідження:

1. Ознайомитись з психолого–педагогічною й методичною літературою з досліджуваної проблеми.
2. Обґрунтувати значення дрібної моторики рук у дітей середнього дошкільного віку у різних видах діяльності.
3. Визначити продуктивні види діяльності дітей середнього дошкільного віку та обґрунтувати їх роль у розвитку дрібної моторики рук дошкільників.
4. Проаналізувати сучасний стан використання продуктивних видів діяльності у середній групі закладів дошкільної освіти.
5. Проведення діагностики з обізнаності батьків у питанні розвитку дрібної моторики, спостереження за роботою вихователя середньої групи та тестування дітей на визначення рівня у них розвитку дрібної моторики рук.

6. Запропонувати методику проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку.

7. Провести контрольний експеримент та проаналізувати результативність методики проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку.

Об'єкт дослідження: розвиток дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку.

Предмет дослідження: методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку.

Вирішенню поставлених завдань сприяло застосування комплексу **методів:**

– *теоретичні:* аналіз соціологічної, психологічної, педагогічної та методичної літератури для глибокого вивчення продуктивних видів діяльності дітей; порівняння, конкретизація, систематизація, узагальнення для встановлення ролі продуктивних видів діяльності у розвитку дрібної моторики рук дошкільників та визначення методики проведення продуктивних видів діяльності у оптимізації розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку; індукція та дедукція для підведення підсумків.

– *емпіричні:* спостереження для визначення стану використання продуктивних видів діяльності у закладах дошкільної освіти; опитування й вимірювання для визначення зацікавленості батьків у розвитку дрібної моторики рук їх дітей.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. Орієнтація на врахування індивідуальних здібностей, потреб, інтересів кожної дитини вимагає від вихователя знання інноваційних тенденцій в освіті, володіння сучасними виховними та розвивальними технологіями. Наукове дослідження проблеми розвитку дрібної моторики рук в закладах дошкільної освіти вимагає ґрунтовного вивчення стану розробленості даного питання в психолого-педагогічній теорії та практиці. Дослідження розвитку дрібної

моторики рук у дітей середнього дошкільного віку є актуальними, через недостатню кількість діагностичних завдань, програм розвитку та, загалом, наукової літератури з даної теми. Наше дослідження ефективності запропонованої методики проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності відповідає сучасним потребам науки і практики.

На сьогоднішній день, тема розвитку дрібної моторики рук не розкрита у повному обсязі, що дає змогу підійти до вирішення цього питання творчо. Передумовами удосконалення розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку є створення нової методики проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності. Відсутність науково-практичних напрацювань у цьому напрямі обумовлює актуальність наукового дослідження.

Теоретична значущість дослідження полягає у вивченні психолого–педагогічної й методичної літератури з досліджуваної проблеми; обґрунтуванні значення дрібної моторики рук у дітей середнього дошкільного віку у різних видах діяльності; визначенні продуктивних видів діяльності дітей середнього дошкільного віку та обґрунтуванні їх ролі у розвитку дрібної моторики рук дошкільників; аналізі сучасного стану використання продуктивних видів діяльності у середній групі закладів дошкільної освіти.

Практична значимість отриманих результатів полягає у розробці методики проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку, проведенні експерименту та аналізу результатів, для визначення можливості її використання у роботі вихователів та під час викладання курсів у закладах вищої освіти.

Апробація результатів дослідження проводилась на Четвертих всеукраїнських педагогічних читаннях, присвячених 80–річчю з дня народження Лідії Кондрашової [71, с. 335]; а також в квітні 2019 року на Інтернет – семінарі (24 академічних годин, 0,8 кредити) на тему: «Організація народознавчої діяльності з дітьми дошкільного віку» Черкаського обласного

інституту післядипломної освіти педагогічних працівників за матеріалами «Методика проведення занять з розвитку дрібної моторики рук дітей дошкільного віку з елементами народознавства».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи 113 сторінок .

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ РОЛІ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Історія вивчення питання у наукових джерелах

Протягом багатьох років дослідженнями зв'язку розвитку руки з мозком займалися такі вчені: В. Бехтерев, З. Богатеева, М. Кольцова, А. Мельникова, М. Монтесорі, І. Павлов, І. Сеченов, В. Сухомлинський, Т. Фадєєва, С. Черних та інших. Розвиток дрібної моторики у дітей розкривається в працях видатних психологів Л. Виготського, Д. Ельконіна, А. Запорожця та ін. Ученні вважали, що основою процесів чуттєвого пізнання є відчуття і сприйняття. Протягом дошкільного періоду сенсорно–перцептивний розвиток дитини проходить важливі етапи, що багато у чому визначають пізнавальну діяльність людини загалом. У психологічних та психофізіологічних дослідженнях вчених (Н. Аксарін, Л. Голубєва, Н. Денісова, М. Кістяковська, Н. Фігурін, Н. Щелованов та ін.) розкрито процеси сенсорно–перцептивного розвитку в немовлячому віці. [29, с. 188].

Про вплив мануальних (ручних) дій на розвиток мозку було відомо ще у 2 столітті до н.е. в Китаї. Ігри за участю рук і пальців сприяють гармонійному розвитку тіла й розуму, підтримують у належному стані мозкові системи. Регулярні вправи на розвиток моторики, пальчикова гімнастика поліпшують розвиток пізнавальних процесів, діяльність серцево–судинної і травної систем, розумові здібності дитини, зменшують емоційне напруження, розвивають координацію рухів, силу і спритність рук, підтримують життєвий тонус [45, С. 3].

Науковці (В. Бехтерев, М. Монтесорі та ін.) стверджують, що особливими показниками і умовами нормального фізичного, нервового та психічного розвитку дитини є розвиток її рук, кистей і дрібної моторики рук в цілому. Психологи Л. Голубєва, Н. Денісова зазначають, що пізнавальні

здібності дітей дошкільного віку починають формуватися у ранньому віці і не самі по собі, а в міру включення їх у різні види діяльності, в тому числі загальної рухової та дрібної моторики рук [1, с. 19].

С. Рубінштейн, спираючись на закономірності психіки, дійшов висновку, що зовнішні впливи діють через внутрішні умови. Розвиток психіки дитини, розумових здібностей залежить від впливу на неї дорослих й однолітків, але в однаковій ситуації різні діти по-різному реагують на ці впливи, залежно від своїх індивідуальних особливостей, внутрішньої активності. Тому завжди необхідно з'ясовувати причину: під впливом чого у дитини виникають ті чи інші прояви поведінки, закладаються позитивні чи негативні риси характеру тощо [29, с.24].

О. Леонт'єв зазначав, що дрібна моторика рук у процесі гри розвивається через відчуття, яку дуже часто включають у процес гри. Причина перетворення гри на провідний вид діяльності дітей дошкільного віку, на думку вченого, полягає у розширенні усвідомлюваного нею предметного і чуттєвого світу. До нього належать не лише предмети, які становлять найближче оточення дитини, з якими вона сама може гратися (телефон, одяг, посуд, телевізор, а з часом і комп'ютер), а й предмети, що супроводжують дії дорослих і які для дитини фізично недоступні (автомобіль тощо [2, с. 30]. Саме у різних продуктивних видах діяльності можна зобразити те, що недоступне в реальному житті: самостійно керувати літаком, автомобілем, поїздом, робити складні хімічні досліди тощо. Розвиток дрібної моторики рук у дітей середнього дошкільного віку супроводжується розвитком уяви. Отже, моторика рук сприяє розвитку дитячих розумових можливостей ще з раннього віку [66, с. 300].

Багато вчених вважають, що розвиток мовного центру в лівій півкулі обумовлено провідною роллю руки в трудовій діяльності. Адже не випадково в історії розвитку людства роль рук підкреслюється особливо. Саме рука сприяла розвитку жестів, а й далі – мови, за допомогою якої спілкувалися первісні люди. Розвиток руки пов'язаний з мисленням, з переживаннями, з

працею та стала допоміжною частиною нашої мови. Дослідження розвитку рухів рук дитини становлять інтерес не тільки для педагогів та психологів, а й для інших учених (філософів, мовознавців, істориків, біологів і т. д.) [3, с. 203].

Цікаву теорію щодо розвитку дій рук дитини висловив І. Сеченов. Він одним з перших піддав критиці теорію спадково зумовленого розвитку руху дитини як результат дозрівання нервових структур.. Він писав, що рухи руки людини виникають у процесі виховання і навчання як результат асоціативних зв'язків між зоровими, дотиковими і м'язовими змінами в процесі активної взаємодії з навколишнім середовищем.

В. Сухомлинський вказував, що розвиток дрібної руки впливає на розвиток здібностей і обдарувань дітей. Про чудесні властивості дрібної моторики знали ще наші мудрі предки. З покоління в покоління передаються кумедні народні потішки: «Ладусі – ладусі», «Сорока – білобока» та інші пальчикові ігри [21, с. 48].

Багато досліджень щодо навичок маніпулювати руками (пальцями і кистями) успішно використовувала в роботі з дітьми італійський гуманіст і педагог Марія Монтесорі. На її думку, в ранньому дошкільному віці велике значення відіграє сенсорний розвиток [70, с. 65]. Пізнання навколишнього світу дитиною починається з «живого споглядання», з сенсорних процесів – відчуття, сприйняття, уявлення. Розвиток їх у дитини створює необхідні передумови для виникнення більш складних пізнавальних процесів (пам'яті, уяви, мислення). Формування багатьох здібностей (наприклад, музичних, образотворчих) також пов'язано з розвитком відчуттів й сприйняття. А сенсорний розвиток безпосередньо пов'язано з дрібною моторикою руки, тому що дотик – одне з п'яти почуттів людини, за допомогою якого діти отримують велику кількість інформації про навколишній світ. Правильне формування дрібно–моторних функцій важливе ще й тому, що в ранньому та дошкільному дитинстві сенсорні процеси розвиваються особливо активно [11, с. 30].

Нині, вчені вказують на залежність рухів пальців рук і формування мови у дітей. Злагоджена та вміла робота пальчиків допомагає розвиватися мові та інтелекту, а також робить позитивний вплив на молодий організм в цілому. Відомо, що мова керується центральною нервовою системою. Головні мовні центри в мозку відрізняють мову від інших звуків, диференціюють фонему, стимулюють мовні органи до відтворення звуків, використовують закони утворення слів, словосполучень і речень, використання граматичних форм і багато іншого. Кисті рук – основні представники мовних центрів мозку, при підвищенні їх активності і спритності безпосередньо активізуються мовні функції – це подвійна користь для дитини. [31, с 200]. Слід зазначити, що у головному мозку людини центри, відповідальні за мову і рухи пальців рук розташовані дуже близько. Стимулюючи дрібну моторику і активізуючи тим самим відповідні відділи мозку, активізуються і сусідні зони, що відповідають за мову. І. Павлов вважав, що мова – це м'язові відчуття, які йдуть від мовних органів в корі головного мозку. Багато вчених, вважають, що всі здібності дітей знаходяться на кінчиках їхніх пальців [56, с. 290].

Вивчення дрібної моторики вказує на позитивний вплив внутрішніх органів, має імуностимулюючий ефект, стимулює розвиток розумових функцій і мови, сприяє виникненню позитивних емоцій. Розвиток дрібної моторики рук корисний не тільки сам по собі, але й в комплексі з мовними вправами, продуктивними видами діяльності та фізичними загально розвивальними вправами [23 с. 98].

Видатний невролог, психіатр, морфолог і фізіолог нервової системи Володимир Бехтерев в кінці XIX – початку XX століття довів, що маніпуляції рук безпосередньо впливають на функції вищої нервової діяльності і розвиток мови. Прості рухи рук допомагають зняти напругу з мовного апарату, покращуючи вимову звуків. Зона в мозку, відповідальна за мовну моторику, розташована в безпосередній близькості від зони, що відповідає за дрібну моторику рук. В. Бехтерев вказував на необхідність навчати дітей

правильно тримати олівець у руці у віці з 1,5 до 2-х років. Інакше, на думку вченого, у дитини закріпиться неправильний навик тримання ручки, можуть згаснути потенційні можливості [7, с. 327].

А. Запорожець в своїх працях теж вказував на залежність формування довільних рухів у людини та участі мови. Проблема розвитку дрібної моторики у дітей вивчається давно. Багато вчених у своїх дослідженнях вказували на роль рухливо-кінесичних аналізаторів у розвитку мови і мислення та довели, що першою і головною вродженою формою діяльності є рухова. Відтак, В. Бехтерев довів, що прості рухи рук допомагають зняти розумову втому, покращують вимову багатьох звуків, розвивають мову дитини [7, с. 228].

М. Монтессорі вказувала на необхідність вчити дітей стежити за собою і своїми речами та запропонувала спеціальні вправи, які сприяють розвитку дрібної моторики. До таких елементарних вправ вона відносила уміння дітей правильно застібати гудзики, пришивати їх, шнурувати черевики тощо. Тобто, згідно поглядів дослідниці, дрібна моторика рук пов'язана ще і з формування самостійності дитини, а, отже, розвиток дрібно-моторних функцій, координації рухів, концентрації уваги, уміння доводити обрану роботу до кінця, отримати задоволення від зробленого, що є важливим для формування особистості людини в цілому [70, с. 61].

Про розвиток дитини за допомогою різних продуктивних видів діяльності неодноразово говорили багато дослідників (Н. Ветлугіна, Л. Виготський, Г. Григор'єва, А. Давидчук, О. Дьяченко, А. Запорожець, Є. Ігнат'єв, Е. Ільєнко, Т. Казакова, Т. Комарова, В. Кузин, В. Левін, А. Ліловий, Е. Ніколаєва, Н. Палагіна, Е. Флерина та інші), кожен з яких розглядав творчість з різних ракурсів. У їх роботах підкреслюється необхідність вирішення даної проблеми, починаючи з дошкільного віку, що характеризується особливою стійкістю до різних видів художньої діяльності, в тому числі і до конструктивної [39, с. 66].

Відтак, Н. Ветлугіна у своїх дослідженнях висвітлює питання методики формування здібностей у дітей до художньої творчості в різних видах діяльності — художньо-словесної, музичної, образотворчої та театральної. На її думку розвиток продуктивних видів діяльності необхідний не тільки для фізичного розвитку, а й для розвитку особистості дитини [15, с. 288]. Відомий вчений-дослідник А. Давидчук звертав увагу на конструюванні та будівельній грі дітей при цілеспрямованому педагогічному керівництві. На його думку зі сторони вихователя повинні бути створенні необхідні можливості для прояву дитячої творчості. Метою його досліджень було розкрити зміст і методи формування у дошкільнят конструктивного творчості [28, с. 79].

Т. Казакова спрямовувала свою роботу на розробку методик для розвитку дрібної моторики на заняттях образотворчого мистецтва [35, с. 56]. Н. Палагіна вивчала психологічні аспекти розвитку дрібної моторики під час занять образотворчого мистецтва. Досліджувала зв'язок дрібної моторики і розвиток мовлення [57, с. 88].

Отже, аналіз психолого-педагогічної літератури з розвитку дрібної моторики дозволяє стверджувати, що в останні роки активізувався інтерес до даної теми. Публікується більше теоретичних і практичних матеріалів, які присвячені питанням розвитку дрібної моторики кисті рук у дітей дошкільного віку.

1.2. Психолого-педагогічні особливості дітей середнього дошкільного віку

Загальноприйнято вважати, що діти середнього дошкільного віку – це діти віком від 4 до 5 років, які відвідують середню групу у закладах дошкільної освіти. У цей віковий період діти продовжують розвиватися у всіх видах діяльності, таких як: гра, навчання та праця. Серед новоутворень середнього дошкільного віку можна виділити: контроль своєї поведінки;

усвідомлення морального змісту правил поведінки; бажання бути корисним дорослому; стійка самооцінка; наявність сюжетно–рольової гри; чутливість до пояснювального мовлення [29, с. 24].

Важливою особливістю дітей середнього дошкільного віку є встановлення різноманітних стосунків з однолітками, утворення дитячого групування, усвідомлення «власного Я» і значущості своїх учинків, інтерес до світу дорослих, їхньої діяльності, стосунків. У дитини розширюється кругозір і вона активно намагається брати участь у різних видах діяльності. У цей період діти включаються у сюжетно–рольову гру, яка є провідною в цьому періоді [47, с. 6].

У цей віковий період діти починають усвідомлювати своє місце та роль у групі однолітків. Можна спостерігати певні ознаки появи лідерства. Формується вибіркоче ставлення до партнерів спілкування. Основним засобом спілкування з однолітком у цей період є мова. Завдяки розвитку мовлення, довільності пізнавальних психічних процесів стає можливою поява розгорнутих спільних рольових дій, урізноманітнених сюжетів. Та сама рольова гра може тривати протягом кількох днів з різними варіаціями сюжетних ліній [52, с. 52].

У цьому віці дитина активно спілкується з однолітками, вони для неї стають цікавими, дитина намагається дізнатись про них більше, в порівнянні з раннім дитинством. Дитина середнього дошкільного віку прагне до партнерства в іграх, їй уже не цікаво гратися «поруч». Ігрові угруповання стають більш стійкими. Активні діти при «нових» дітях, або дорослих у колективі стають сором'язливими та знижують свою діяльність [43, с. 26].

Граючись, дитина розвивається, а особливо популярними іграми в середньому дошкільному віці є художні ігри. Це такі ігри як малювання, ліплення та аплікації. Під час такої діяльності вихователь отримує кінцевий продукт. У дитячих малюнках можливо побачите все, що з дитиною відбувається у житті, а також, як вона сприймає навколишній світ, своїх батьків та знайомих. Дитячі аплікації, або малюнки сім'ї можна

проаналізувати, визначити, яке у дітей ставлення до родинного кола – за це відповідають деталі малюнка, а ще колірна гамма [81, с. 91].

У розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку важливу роль відіграють дорослі. Якщо у стосунках із близькими та добре знайомими людьми діти, як правило, виявляють упевненість, довірливість, спокій, зацікавленість у контактах, то у присутності сторонніх – сором'язливість, неспокій, утім, поряд із цим демонструють інтерес до незнайомих людей, бажання поспілкуватися з ними [12, с. 4]. Іншою особливістю дітей середнього дошкільного віку є те, що діти дуже чутливі до настрою, емоційного стану, мовлення та рухів дорослих. З одного боку, це потребує бережливого ставлення до дитини, а з іншого – дитина наслідує вихователя, намагається копіювати ставлення до довкілля – не потрібно позбавляти її цієї можливості [51, с. 3].

Особливістю дітей середнього дошкільного віку є зміни у пізнавальних і психічних процесах. Діти цього віку виявляють готовність до засвоєння знань, вирішення пізнавальних завдань, безпосередньо не пов'язаних з умовами їхнього життя та ігровою діяльністю. У цьому віці навчання сприяє задоволенню їхніх практичних потреб. Діти починають пізнавати світ за допомогою мислення – суспільно зумовленого психічного процесу, який полягає в узагальненому й опосередкованому відображенні дійсності. Його розвиток у дітей дошкільного віку залежить від розвитку уяви. Дитина механічно замінює у грі одні предмети іншими, надаючи їм не властивих, але окреслених правилами гри, нових функцій. Пізніше предмети вона замінює їх образами, у зв'язку з чим відпадає необхідність практичної дії з ними [17, с. 210].

Важливою особливістю мислення дитини середнього дошкільного віку є пов'язаність з дією перших узагальнень (дитина мислить «діючи»). Наприклад, коли 4–5-річній дитині пропонують визначити спільне і відмінне між м'ячиком і кубиком, їй швидше і легше це зробити, тримаючи їх у руках, і дуже важко – подумки. Не менш характерною особливістю дитячого

мислення є його наочність. Дитина мислить, спираючись на доступні факти з досвіду або спостережень. Наприклад, на питання: «Чому не можна гратися на дорозі?» відповідає, наводячи конкретний факт: «Діти гралися у дворі, а один хлопчик на дорозі і його налякав швидкий автомобіль» [19, с. 30].

З часом дитина середнього дошкільного віку розв'язує все складніші і різноманітніші завдання, які вимагають виокремлення і використання зв'язків, відношень між предметами, явищами, діями. У грі, малюванні, ліпленні, конструюванні, при виконанні навчальних і трудових завдань вона не лише послуговується заученими діями, а й видозмінює їх, отримуючи нові результати.

У середньому дошкільному віці у дітей на основі стрімкого розширення досвіду зростають творчі прояви в діяльності, перш за все у грі, ручній праці, зв'язному мовленні. Необхідність наочної опори не виявляється при відтворенні художнього тексту. Без ілюстрації дитина молодшого дошкільного віку не може переказати казку, а дітям середньої групи – це під силу, слова тексту починають викликати образи і без наочної опори, але вони зазнають труднощів у передачі внутрішнього значення твору. Важливою є ілюстрація, що зображає ті дії персонажів та їх відносини, в яких яскраво виявляються їх внутрішні особливості [19, с. 30].

У середньому дошкільному віці увага сприяє отриманню знань про світ і себе у ньому, спрямовуючись як на об'єкти зовнішнього світу, так і на власне внутрішнє пізнання. Для дітей цього віку увага виконує охоронну функцію, зумовлюючи своєчасне реагування на зміни у навколишньому середовищі і в собі. Основи уважності як важливого фактора пізнавальної діяльності формуються у середньому дошкільному віці. Діти середнього дошкільного віку уважні на заняттях, слухають дорослих та виправляють їх помилки, а також у своїх однолітків. У групі дітей вони завжди уважно відносяться до інших, запам'ятовують імена [81, с. 92].

Відомо, що тренування рухів пальців рук дітей покращує не тільки рухові можливості дитини, а й розвиток психічних і мовних навичок. У свою

чергу, формування рухів руки тісно пов'язано з розвитком рухового аналізатора і зорового сприймання, різних видів чутливості, просторового орієнтування, координації рухів та інше [66, с. 150]. На 5–му році життя мовна діяльність посідає чи не найперше місце у загальній активності дитини. Суттєво розширюється словниковий запас, зокрема збільшується кількість слів–понять, дієслів, прикметників, що позначають особливість життєдіяльності людини: її дії, стани, переживання.

Характерною особливістю мовлення цього віку є чутливість до вимови, постійне прагнення до виправлення і стрімке бажання стати ідеалом. Діти просять пояснень тих чи інших правил вимови і коли вони їх засвоюють, то активно стежать за мовленням інших (навіть дорослих), якщочують помилки – виправляють [51, с. 3]. Зв'язок рухів руки з мовленням був відмічений ще в 1928 році. Пізніше, на основі спеціально проведених дослідів було висунуто думку про те, що рухи пальців рук стимулюють розвиток центральної нервової системи і прискорюють розвиток мовлення дитини.

Щодо формування і розвитку у дітей середнього дошкільного віку відчуття і сприйняття, то уявлення про предмет і його властивості виникає раніше, ніж уявлення про простір. Подальший розвиток орієнтації в просторі полягає в тому, що діти починають розрізняти відношення між предметами (один предмет за іншим, перед іншим, зліва, справа від нього, між іншими предметами тощо) [66, с. 150].

Якщо на попередніх етапах психічного розвитку помітно вдосконалювалася діяльність окремих органів чуття, то на 5–му році життя дитини можна помітити значну узгодженість у їх функціонуванні між собою та другою сигнальною системою. Отже, відбувається інтенсивний розвиток сприймання: дитина реагує не лише на окремі властивості предметів (колір, форма тощо), а й починає орієнтуватись у їх сутності (внутрішня будова, призначення, способи застосування тощо) [51, с. 3].

Тренування пальців рук дітей покращує не лише рухові можливості дитини, а й розвиток психічних навичок. У свою чергу, формування рухів

руки тісно пов'язане з розвитком рухового аналізатора і зорового сприймання, що дуже важливо для дітей середнього дошкільного віку. Такі тренування допоможуть дітям сформувати координацію рухів, просторове орієнтування та навіть вдосконалити різні види чутливості. Тому так важливо, працюючи з дітьми середньої групи (а особливо з тими, у яких уже наявні порушення), приділяти увагу розвитку функцій дрібних м'язів рук [45, С. 4].

Отже, коли дитина плавно переходить з молодшого дошкільного віку у нову вікову групу – середню, головною метою вихователя є забезпечити дитину цілісним, безперервним розвитком дрібної моторики. А дитина, у свою чергу, повинна повністю включатися у процес пізнання світу в різних вимірах. Відчуття та сприймання є початковим етапом пізнання, його називають також сенсорно–перцептивною сферою особистості. За допомогою органів чуттів дитина отримує інформацію про оточуюче. Діти середнього дошкільного віку виявляють готовність до засвоєння знань, вирішення пізнавальних завдань, безпосередньо не пов'язаних з умовами їхнього життя та ігровою діяльністю. У цьому віці навчання обслуговує їхні практичні потреби.

Варто вказати на трудову діяльність дітей середнього дошкільного віку. Видами трудової діяльності дітей середнього дошкільного віку є: самообслуговування; чергування; господарсько–побутова праця; праця в природі. Під час праці у дітей формується загальне позитивне ставлення до навколишнього життя. Вдало виконана робота приносить їм відчуття радості, задоволення, корисності своєї невеликої справи. Досягнення мети викликає у дітей бажання працювати, додає їм упевненості у своїх діях. У процесі праці у дітей формується прагнення до колективної діяльності, повага до праці дорослих, уміння доводити справу до кінця, тобто ті морально–вольові якості, які необхідні дітям у дорослому житті [4, с. 35].

Великого значення вихованню дітей засобами природи надавав В.Сухомлинський. Природа стає могутнім фактором виховання особливо

тоді, коли дитина пізнає і розкриває її таємниці, розумно перетворює і примножує її багатства, оберігає її скарби. Спілкуючись з природою, діти не тільки вчаться пізнавати світ, мислити, вони вчаться розуміти прекрасне. Збагачуються духовний світ дитини, її почуття, облагороджується душа [16, с. 276].

Отже, діти середнього дошкільного віку достатньо самостійні та прагнуть до вдосконалення, намагаються копіювати дії та принципи вихователя (дорослих). У цьому віці дуже важливо займатися з дітьми всебічним розвитком особистості, вона прагне корегування її дій.

1.3. Значення розвитку дрібної моторики рук дітей у різних видах діяльності

Дрібна моторика рук – це здатність виконувати чіткі скоординовані дії пальцями та кистями рук. Вміння уміло використовувати дрібну моторику необхідне не тільки в повсякденному житті, а й у процесі навчання. Саме тому, під час діагностики у дитини виявляють її здібності і особливості у тій чи іншій діяльності, звертають велику увагу на те, як розвинена моторика рук [53, с. 16].

Наразі відомо декілька ефективних видів вправ для розвитку дрібної моторики:

- ігри з дрібними елементами (наприклад, конструктор, пазл, мозаїка, складання намиста і т.д.);
- ліплення на заняттях та вдома;
- пальчикові ігри під час занять і у вільний час дітей;
- масаж кистей та пальців рук.

Розглянемо розвиток дрібної моторики у різних видах діяльності таких як: самообслуговування, трудова діяльність, гра, навчання, художня праця, праця в природі [43, с. 34].

Самообслуговування. Дуже важлива дрібна моторика у формуванні навичок самообслуговування. Варто звертати увагу на опанування дитиною простими, але життєвими навичками – тримати чашку, ложку, вміння вмиватися, мити руки, зав'язувати шнурки, а також під час занять з образотворчого мистецтва. Потрібно ще з раннього віку вчити дітей спритно маніпулювати пальцями рук. Наприклад, якщо дитина середнього дошкільного віку не вміє підносити горщик з водою до обличчя (виникає тремор), то потрібно провести курс пальчикової гімнастики, який би допоміг дитині наздогнати усіх дітей у групі [55, 45].

Науковцями доведено, що чим більше майстерності у дитячих руках тим дитина розумніша. Тобто, розвитку у дитини моторики рук можна виявити її загальний рівень розвитку [45, С. 3]. На жаль, у більшості сучасних дітей відзначається загальне моторне відставання. Батьки, наприклад, намагаються для зручності купувати взуття, куртки на липучках, щоб дитина не «мучалася», зав'язуючи шнурки, застібаючи кнопки й гудзики. При цьому дорослі забувають, що саме ці постійно повторювані протягом років дії розвивають та зміцнюють дрібні м'язи руки, що так потрібно дітям середнього дошкільного віку [69, С. 22].

Трудова діяльність. Розвиток навичок дрібної моторики пов'язаний з трудовим вихованням дітей дошкільного віку. Дітям можна запропонувати змотувати в клубки нитки для в'язання або перебирати крупу для каші – це буде корисним для розвитку м'язів та дрібної моторики. В обсяг та зміст трудової діяльності дітей середнього дошкільного віку можна віднести:

1. Продовжувати привчати ставити і класти на місце предмети побуту (стілці, іграшки, книжки тощо), витирати пил з дитячих та лялькових меблів, будівельного матеріалу, мити іграшки, вчити прати речі невеликого розміру (лялькову білизну тощо), підклеювати спільно з вихователем книжки, лагодити коробки з-під настільних ігор, залучати до участі у прикрашанні групової кімнати до свята [10, с. 55].

2. Сервірувати столи в певній послідовності.

3. Розкладати матеріали, посібники, підготовлені вихователем для занять та інших видів діяльності з дітьми.
4. Залучати до прибирання майданчика (відповідно до сезону): підмітати доріжки, перекопувати пісок у пісочниці, протирати лави, столи та інше обладнання, змитати з нього сніг, розчищати від снігу доріжки.
5. Поливати кімнатні рослини, витирати стіл, на якому стоїть клітка папуги, годувати рибок, міняти воду папузі; придбати для роботи в куточку природи: фартухи клейончасті, палички для рихлення землі, серветки для протирання великого листа квітів, лійки для поливу квітів, пульвелізатори тощо.
6. Обладнати з дітьми куточок чергових.
7. Розширювати знання дітей про різні види праці, професії дорослих, знаряддя, інструменти, матеріали [62, с. 92].

Під час будь-якої прогулянки дітей потрібно пам'ятати про дрібну моторику, вона розвивається навіть тоді, коли діти займаються незначною працею на вулиці. Наприклад, під час прибирання майданчику: складання гілочок, підмітання сміття в дітей активно працює кисть, що позитивно впливає на розвиток дрібної моторики рук. Чим більше дитина працює, тим більше дрібна моторика розвивається. Можна зробити висновок, що у дітей, які малоактивні, які не прагнуть допомагати дорослому на вулиці, або у побуті мають низький рівень розвитку дрібної моторики [73, с. 120].

Діти, що невтомно прагнуть допомагати вихователям під час занять помітно краще вправляються з завданням, в яких потрібні зусилля рук. Дрібна моторика у них розвинена краще, тому завдання з маленькими деталями вони виконують краще [80, с. 7].

Гра. Провідним видом діяльності дітей дошкільного віку є гра, в якій вони виконують ролі дорослих, відтворюючи в уявних ситуаціях їх життя, працю та стосунки. Важливе значення гри полягає в тому, що діти в невимушеній формі, відтворюючи світ дорослих, засвоюють моральні норми, отримують уявлення про професійні та сімейні ролі. Гра забезпечує розвиток

у дошкільників рухових, розумових та мовленнєвих навичок. Діти, відображаючи в грі різні сторони життя та особливості діяльності дорослих, поповнюють і уточнюють свої знання про навколишній світ, вчаться співпереживати і відрізняти вимисел від реальності. [16, с. 133]. Наприклад, ігри на дотик – дуже гарний метод розвитку дрібної моторики. Такою грою діти зацікавлені і готові не грати без відпочинку, але це не просто гра, вони являє собою розвиток кисті та пальчиків.

Якщо правильно виявити наявне відставання у розвитку дрібної моторики рук у дітей і підібрати правильний розвивальний комплекс, то можна досягти значних результатів. Якщо говорити про мову, то слід комбінувати пальчикову гімнастику з мовною роботою. Наприклад, використання гімнастики із віршовим супроводом (пісенним). Така робота має проводитися регулярно, тільки тоді можна досягти хороших результатів від спеціальних вправ. Завдання мають приносити дітям радість, мають бути веселими і легкими, такими, щоб діти прагнули знов і знов їх повторити [45, С. 5].

У сфері спілкування слід бути дуже обережними, адже у цьому віці у дитячому колективі відбуваються конфлікти, або ускладнення у спілкуванні з певними учасниками колективу. Діти починають активно фантазувати, а також починають вигадувати різні історії, що не завжди позитивно підкріплюються батьками. Але під мудрим керівництвом дорослого можна ці вигадування звернути у правильне русло, де кожна дитина отримає свою школу життя у звичайній грі. Наприклад, під час пальчикових ігор використовувати фантазію малюків і складати оповідання, вірші та казки. Такі ігри особливо подобаються дітям середнього дошкільного віку [43, С. 34].

Прості рухи допомагають зняти напругу не тільки рук і тіла, а й на психологічному рівні дати спокій і гармонію. Про пальчикові ігри можна говорити як про чудовий універсальний, дидактичний і розвивальний матеріал, методика і сенс яких полягає в тому, що нервові закінчення рук

впливають на мозок дитини і він активізується. Вони допомагають вільно вимовляти звуки, з якими дитина мала деякі проблеми. Загалом, що краще працюють пальці і вся кисть руки дошкільника, то краще дитина розмовляє [64, С. 35]. Різноманітні вправи та завдання для пальчиків не тільки сприяють розвитку мовлення та інтелектуальних здібностей дитини середнього дошкільного віку, а й допомагають організувати діяльність маляти впродовж дня, відволікти, розвеселити, забезпечити психологічний комфорт [37, С. 19].

Художня праця. Образотворча діяльність дітей – ліплення, малювання, як прообраз дорослої діяльності, укладає в собі суспільно–історичний досвід поколінь. Засвоюючи цей досвід, дитина розвивається. Створюючи зображення, або фігурку, вона набуває різні знання, уточнюються і поглиблюються її уявлення про навколишній світ; в процесі роботи вона починає осмислювати якості предметів, запам'ятовувати їх характерні особливості і деталі, опановувати образотворчими навичками і вміннями, навчається усвідомлено їх використовувати [22, с. 20].

Кожен вид образотворчої діяльності розвиває у дітей певні якості. Тільки займаючись ліпленням, дитина знайомиться з об'ємною формою предмета, взаємозв'язком його частин, у нього формуються навички роботи двома руками, координованість рухів, активно розвиваються дрібні м'язи пальців, окомір, просторове мислення. Коли дитина ліпить, розвивається її дрібна моторика, що, в свою чергу, впливає на розвиток мови і мислення, до того ж ліплення благотворно впливає на нервову систему в цілому. Саме тому збудливим, гучним і активним дітям часто рекомендують займатися ліпленням. Важко переоцінити значення ліплення для розвитку дитини [69, с. 25].

А от малювання розвиває у більшій мірі руку дитини, тим самим готує її до письма у школі. Пензлик нібито проектує у руці дитини ручку для письма і дитина вже сама вчиться нею маніпулювати, це полегшить її навчання у школі. Як відомо, багато дітей не мають бажання вчитись у

початкових класах саме через те, що мають проблеми з письмом, які у свою чергу мають корінь недостатнього розвитку дрібної моторики у ЗДО.

Навчання. Дуже добре можна розвивати моторику рук на різних заняттях, наприклад, використовуючи дидактичні ігри з дрібними деталями на закріплення матеріалу. У ході занять дітям пропонується пограти з пальчиками. Така незвична ігрова діяльність викликає у дітей яскраво виражений інтерес і емоційний настрій. Завдання розвитку дрібної моторики у дітей успішно вирішують систематичні заняття, які включають в себе: пальчикову гімнастику, вправи з олівцем, м'ячами, кільцем, долоньками, з м'ячами, виконання фігурок з пальців, графічні навички, орієнтування у просторі, робота з дрібним матеріалом, рахунковими паличками, фольгою та багато іншого [72, с. 150].

Активний розвиток дрібної моторики рук відбувається у побуті. Адже, щохвилини доводиться вчиняти дії руками: застібати гудзики, зав'язувати шнурки, тримати столові прилади. Однак дрібна моторика рук важлива не тільки в побуті. Навички дрібної моторики важливі при навчанні письма та малювання: від ступеня розвитку цих навичок буде, зокрема, залежати почерк людини. Крім того, розвиток дрібної моторики тісно пов'язаний з розвитком мови, так як зони кори головного мозку, що відповідають за ці функції, розташовані дуже близько один від одного.

Отже, слід враховувати усі вікові особливості дітей середнього дошкільного віку перед плануванням роботи по розвитку дрібної моторики рук. Дрібна моторика рук у дітей розвивається навіть тоді, коли ми цього не плануємо, тому дуже важливо для вихователя завжди займати дитину цікавими справами.

Продуктивні види діяльності дуже допомагають у розвитку моторики, але для цього потрібно проводити заняття ефективно. Аналіз сучасного стану використання та ефективності вправ для розвитку дрібної моторики може показати, що випускають з поля зору та що потрібно удосконалити на заняття з використанням продуктивних видів діяльності.

Висновок до першого розділу

Довгий час дослідженнями зв'язку розвитку руки з мозком займалися такі вчені В. Бехтерев, М. Кольцова, М. Монтессорі, І. Павлов та інші, а також вчені–психологи. Учені вважали, що основою процесів чуттєвого пізнання є відчуття і сприйняття. Протягом дошкільного періоду сенсорно–перцептивний розвиток дитини проходить важливі етапи, що багато у чому визначають пізнавальну діяльність людини на майбутнє.

Особлива увага у закладі дошкільної освіти має приділятися розвитку дрібної моторики рук, адже від цього залежить успішне навчання у середній групі. Недостатня робота з розвитку дрібної моторики у дітей середнього дошкільного віку може спричинити ряд проблем, які вже важче виправити у дитини в молодших класах, аніж у ЗДО. Регулярні заняття з використанням пальчикових ігор покращують процеси пам'яті, уваги та загалом розумові здібності. Роль пальчикових ігор під час занять неоціненна, адже вони не тільки розвивають дрібну моторику рук, а й знімають напруження дітей, емоційно налаштовують їй на подальшу роботу.

Діти середнього дошкільного віку — це діти віком від 4 до 5 років і у цей віковий період діти продовжують розвиватися у всіх видах діяльності. Серед новоутворень середнього дошкільного віку можна виділити: бажання бути корисним для дорослого (вихователі і батьки). У такий спосіб під час доручень варто розвивати дитину не тільки фізично, а й розвивати кисті рук, для подальшого життя дитини.

Регулярні заняття з використанням пальчикових ігор покращують процеси пам'яті, уваги та загалом розумові здібності. Роль пальчикових ігор під час занять неоціненна, адже вони не тільки розвивають дрібну моторику рук, а й знімають напруження дітей, емоційно налаштовують їх на подальшу роботу.

Щоб вправно використовувати дрібну моторику потрібно займатися її розвитком не тільки в повсякденному житті, а й у процесі навчання. У ЗДО

часто проводять тести для виявлення у дітей здібностей до тієї чи іншої діяльності, але й наряду з ними мають стояти діагностування дрібної моторики року дітей.

Дрібна моторика розвивається під час таких видів діяльності: самообслуговування, трудова діяльність, гра, художня праця та навчання. Дуже важливо займатися з дітьми комплексно, розвивати їх всебічно використовуючи і час на заняттях, і під час прогулянки на свіжому повітрі.

РОЗДІЛ 2. ПРОДУКТИВНІ ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Продуктивні види діяльності та їх роль у розвитку дрібної моторики рук дітей дошкільного віку

Типовими і цікавими для дітей дошкільного віку є продуктивні види діяльності, яким вони займаються як у закладах дошкільної освіти так і вдома. Діти із задоволенням малюють, ліплять, вирізають, будують конструкції за допомогою конструктора тощо. Усі ці види діяльності спрямовані на створення певного продукту, сприяють оволодінню новими способами дій і впливають на психічний розвиток дітей.

Дитяча продуктивна діяльність, як і гра, має моделюючий характер. У грі дитина створює модель стосунків між дорослими; у продуктивній діяльності, моделюючи предмети навколишнього світу, вона наближається до створення реального продукту, в якому її уявлення про предмети, явища, ситуації набувають матеріального втілення у малюнку, конструкції, об'ємному зображенні. Дитина намагається передати все, що вона бачить, а особливо те, що її вразило, або те, що вона захотіла мати вдома [51, С. 19].

Важливе місце серед продуктивних видів діяльності дітей дошкільного віку посідає малювання, конструювання та ліплення. Зупинимося більш детально на кожному із видів діяльності та охарактеризуємо їх роль у розвитку дрібної моторики рук дітей дошкільного віку [41, с. 147].

Особливе місце серед різноманіття видів діяльності належить *малюванню*, в якому проявляється особистість дитини. Феномен дитячого малюнка полягає у його цінності для дитини, її батьків, фахівців у галузі дошкільної освіти. Для дитини малюнок є формою й засобом комунікації з іншими людьми й однолітками, її самовираженням, самоствердженням, а також своєрідною картиною світу; для батьків – це шлях до порозуміння з

дитиною та гармонізації родинних стосунків; для фахівців з дошкільної освіти, педагогів і психологів – матриця внутрішнього світу, розвитку всіх сфер особистості дитини, її соціологізації, Я–концепції [32, с. 43].

Завдяки вивченню дитячого малюнка дорослий відкриває шлях до діалогу з дитиною, спілкування з нею. Малюнок презентує дитину в соціумі як компетентну й успішно соціалізовану, позитивно (негативно) налаштовану особистість. У малюванні дитина виявляє своє прагнення до пізнання навколишнього світу і певною мірою рівень цього пізнання. Чим краще в неї розвинені сприймання, спостережливість, чим ширший запас уявлень, тим повніше і точніше вона відображає дійсність у своїй творчості, тим багаті й виразні будуть її малюнки. Дитина дошкільного віку у своїй зображувальній діяльності відображає такі особливості свого мислення, як: конкретність, образність. Її зображувальна діяльність пов'язана не лише з окремими психічними функціями (сприймання, пам'ять, мислення, уява), а й з особистістю загалом. У ній виявляються інтереси, темперамент, деякі статеві відмінності дитини: хлопчики люблять малювати транспортні засоби, дівчатка – будинки, природу [59, С. 12].

Особливостями дитячого малюнка є:

- схематизм – зображаючи людину, діти часто малюють образ, вони не намагаються передати точність (дві руки, дві ноги і інше), вони передають відчуття;
- «прозорість» предмета – малюючи будинок, дитина зображує його одночасно ніби з кількох точок зору (одночасно і стіни і людей у будинку);
- недосконало передають рух, а також розміщують динамічні предмети у просторі.

За відсутності цілеспрямованої роботи з розвитку зображувальної діяльності дітей, ці особливості можна спостерігати в їх малюнках і наприкінці дошкільного дитинства [29, с. 24].

Малювання – процес творчій і під час занять з малювання дитина достатньо активно здійснює рухи кистю та пальцями, за рахунок чого і розвивається дрібна моторика. Дитина навіть не вдумуючись робить рухи, які зливаються у цілісну куртину розвитку. Під час малювання пальчиками в дітей особливо розвивається дрібна моторика, адже вони створюють свої картини кінчиками пальців. Малювання ватними паличками ефективний спосіб розвитку, адже дуже маленькі палички дають змогу дитині її повністю обмацати, знайти правильне положення для тримання [78].

Іншим видом продуктивної діяльності є *конструктивна діяльність*. Конструктивна діяльність формується упродовж 4–5-го року життя. Її метою є створення конструкцій, які зображують різноманітні предмети і ситуації. Вона може відбуватися поза грою або у зв'язку з грою, при цьому конструктивні задуми набувають самостійного значення і часто підпорядковують собі гру. Конструювання дуже гарно впливає на розвиток дрібної моторики, особливо якщо деталі конструктора мають невеликі розміри і створені з цупкого пластику. Конструюючи, дитина виконує послідовні рухи руками, вона активно піддає матеріал «обробці», складаючи з нього задуману споруду. Під час створення продукту, кисті рук мають навантаження, м'язи скорочуються і разом з тим розвивається дрібна моторика [25, с. 24].

Конструювання передбачає спорудження будов, у якому здійснюють взаємне розміщення частин та елементів, поєднуючи їх у різний спосіб. Результатом цього процесу є певний реальний продукт. У цьому плані конструктивна діяльність подібна на інші її види (малювання, ліплення), однак передбачає специфічні прийоми обстеження (виокремлення основних частин, опорних деталей, їх розміщення тощо), відповідні способи, прийоми обстеження і побудови конструкції [45, с.32].

Для розвитку конструктивної діяльності у середній групі важливим є вміння наділити будову певним змістом. Цьому вчить дитину дорослий. Коли дитина «спорудила» міст, дорослий має відзначити: «Який міцний та високий міст. По ньому поїде потяг, а також машини». Цим самим він спонукає

дитину до відповідних ігрових дій. Коли дитину запитують навіщо будують мости вона відповість словами вихователя [80, с. 7].

У дошкільному віці, за спостереженням А. Давидчука, розвиваються такі дві взаємопов'язані сторони конструктивної діяльності:

1) конструювання–зображення. Зовнішнім проявом його є захопленість дитини процесом конструювання, байдужість до того, чи буде використана конструкція у грі. Дитиною керує прагнення весь час створювати нові конструкції, а не інтерес до результату цієї діяльності;

2) конструювання для гри. Конструювання, що має в основі ігровий мотив, подібне до конструктивно–технічної творчості дорослих, адже підпорядковується практичному призначенню будови, при створенні якої необхідно враховувати функціональні умови, наприклад побудований корабель повинен вмещувати всіх моряків [13, с. 27]. Водночас дитяче конструювання має певну специфіку. Якщо кожний елемент конструкції дорослого виконує фіксовану функцію, пов'язаний з іншими в єдине ціле, то щодо дитячої, він може не відповідати всім вимогам до реального об'єкта. Часто конструкція подібна до нього загальними контурами, формою, однак їй бракує багатьох елементів, а під час гри дитина може залежно від сюжету змінити її призначення [28, с. 23].

Іншими продуктивними видами діяльності є *аплікація і ліплення*, які за психологічним значенням подібні до зображувальної і конструктивної діяльності. У дітей, активно зайнятих малюванням, конструюванням, ліпленням і аплікацією, розвивається здатність до планування своєї діяльності. Чим частіше дитина займається ліпленням та чим різноманітнішим є матеріал, з якого вона ліпить, тим активніше у неї розвиваються загальні і образотворчі здібності. Дитина ставить перед собою серйозні завдання, у неї формується конструктивне мислення, адже, зображуючи людину на малюнку, досить домалювати їй дві ноги, а під час ліплення завдання ускладнюється – потрібно, щоб фігурка встояла на цих

ногах. Для цього потрібна кмітливість, а мозок так само, як і м'язи, розвивається, коли його тренують [80, с. 3].

Ліплення дає змогу моделювати світ і свої уявлення про нього в просторово–пластичних образах. Ігри, вправи та розминки з пластиліном (або іншим пластичним матеріалом), розвивають такі здібності:

- дрібну моторику пальців;
- просторове мислення;
- навички ручної праці;
- координацію рухів рук.

Під час ліплення дитина має змогу розкатувати матеріал, притискати його, розтягувати і робити все, що їй дозволяє фантазія. У цей процес вона вкладає не тільки емоційні сили, а також фізичні. Напружуються м'язи рук, пальчики більш точно вчаться працювати з предметами [8, с. 128]. Дитина не тільки має змогу працювати з пластиліном, чи будь–яким м'яким матеріалом, а також навчається працювати із стеками, паличками і іншими допоміжними матеріалами – це все позитивно впливає на розвиток моторики руки. Адже дрібні цупкі елементи дозволяють працювати з деталями менших розмірів.

Підсумовуючи роль ліплення в житті дітей середнього дошкільного віку, можна зробити висновок, що цей вид художньої діяльності невід'ємний в програмах розвитку для ЗДО [80, с. 3].

До продуктивних видів діяльності також можна віднести *пісочну терапію*, яку наразі широко використовують у закладах дошкільної освіти. Одним із шляхів реалізації інноваційного підходу до розвитку дрібної моторики рук у дітей середнього дошкільного віку є використання пісочної терапії. Хоча дана технологія є нетрадиційною, малопоширеною у закладах дошкільної освіти, але, тим не менш, володіє значним корекційно-розвивальним, діагностичним та освітньо-виховним потенціалом у роботі з дітьми середнього дошкільного віку [75, С. 43].

Питання використання пісочної терапії висвітлено в наукових роботах вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема С. Баришнікової, Н. Бережної, Т.

Грабенко, Н. Дикань, О. Зайви, Т. Зінкевич-Євстигневої, М. Кисельової, Л. Лебедєвої, Т. Павленко, Н. Сакович, Л. Штейнхардт та інших [5, с. 52].

Вправи з піском — це, водночас, простий процес розвитку дрібної моторики рук, спосіб психологічно розвантажити дитину та можливість активно розвивати її творчі здібності. Сучасні практичні психологи та педагоги доволі часто вдаються до пісочної терапії, оскільки вона має такі переваги:

- простота у застосуванні;
- доступність необхідного обладнання;
- можливість проводити ігри з піском надворі та у груповій кімнаті в пісочниці.

Як психорозвивальний і психокорекційний метод вона дає змогу розв'язати широкий спектр завдань щодо психічного розвитку дошкільника. Пісочну терапію з такою метою можуть застосовувати лише фахівці. А от окремі її елементи можуть використати педагоги і батьки. Вона використовується не тільки для збагачення внутрішнього світу й активізації пізнавального розвитку, а й для ефективного розвитку моторики рук у дітей [18, с. 52].

Пісок для наповнення пісочниць може бути різним. Основне щоб він був якісним: екологічним та чистим. Можна використовувати пісок з берега річки, озера чи моря. Але перед роботою його потрібно очистити і кварцувати [44, с. 302].

Для пісочної анімації (відтворення малюнків) найкраще підійде дуже дрібний та сухий пісок. Мокрий стане в пригоді, коли захочеться зліпити об'ємні фігури чи будівлі. Також в цьому випадку можна використовувати *кінетичний пісок*. Особливість кінетичного піску в тому, що він дуже приємний на дотик, не липне до рук та одягу, легко вичищається з будь-яких поверхонь і не залишає слідів. А щоб заняття стали ще цікавішими та захоплюючими можна працювати з кольоровим піском [20, с. 40].

Отже, усі продуктивні види діяльності впливають на дрібну моторику рук дітей. Потрібно вибирати правильну послідовність занять з дітьми, щоб забезпечити максимальну ефективність від вибраного виду. Наприклад, малювання – найпростіший вид продуктивної діяльності.

2.2. Сучасний стан використання продуктивних видів діяльності у середній групі закладів дошкільної освіти

Становлення творчо активної особистості – важливе завдання сьогодення. Досягнення повного розвитку творчого потенціалу можливе лише за умови використання продуктивних видів діяльності. Становлення творчої особистості вносить прогресивні зміни до усіх ліній розвитку дітей середнього дошкільного віку [58, с. 36].

Процес становлення, на основі вікових особливостей та за сприятливих психолого-педагогічних умов, розпочинається вже у молодшому дошкільному віці. При переході у середній дошкільний вік відбуваються якісні зміни в психіці, у результаті яких малюк стає активним та розуміє важливість своїх продуктів діяльності. Зростають фізичні можливості, розширюються потреби, змінюються види і форми діяльності, закладаються основи вольової сфери, елементи свідомості та самосвідомості, відбуваються великі зміни у спілкуванні дитини з дорослими та однолітками. Більшість можливостей розвиваються під час занять з використанням продуктивних видів діяльності [61, С. 42].

У Базовому компоненті дошкільної освіти у розділі «Культура» зазначається, що дитина повинна прагнути відійти від шаблону, виявляти вигадку та фантазію, винахідливість, експериментувати, вдосконалювати. При цьому вона має вміти передавати свої думки, почуття, стан, настрій, фантазії через продуктивні види діяльності [54, С. 20].

Пріоритетними напрямками роботи ЗДО щодо використання продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку є

оновлення змісту навчально-виховного процесу, що виявляється у створенні належних умов забезпечення розвивального середовища, своєчасному розкритті природних задатків, нахилів і здібностей дитини, інтеграції родинного та суспільного виховання, формуванні готовності вихователя до інноваційної діяльності [49, С. 20].

Проблема недостатнього використання продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку на сучасному етапі характерна для проблем у системі освіти взагалі. Уже зараз окреслилась тенденція на швидкий вихід з етапу застою з орієнтацією на продуктивну діяльність як пріоритет, що незабаром буде основною в критеріях оцінки фахівців сучасного виробництва, освіти, науки [40, с. 104].

На сучасному етапі розвитку нашої країни відбуваються процеси оновлення та вдосконалення суспільства. Ці процеси торкнулися і системи освіти, яка орієнтується на якісно новий рівень розвитку, що відповідав би вимогам сучасного життя. Для педагогіки – це виховання повноправного члена суспільства, який засвоїв мінімально необхідний рівень культури цього суспільства, який приймає і здатний виконувати основні його норми та звичаї [42, с. 150].

Видатний український педагог В.О. Сухомлинський у своїх працях зазначав, що ми повинні відкрити в кожній людині творця, поставити її на шлях самобутньої творчої, інтелектуальної праці. Сучасне життя в усіх його проявах стає все більш різноманітним та складним. Чим далі, тим більше вимагає воно від людини не шаблонних, звичайних дій, а рухливості мислення, швидкого орієнтування, творчого підходу до вирішення великих та малих завдань. Тому перед педагогами стоїть завдання виховання творчої особистості, починаючи вже з середнього дошкільного віку, а продуктивні види діяльності є гарним засобом розвитку [38, с. 18].

Малювання є одним з найбільш цікавих і захоплюючих занять для дітей середнього дошкільного віку, це найдоступніший вид діяльності. Ні читати, ні писати дитина ще не може, але вже із задоволенням бере у руки

олівці. Направляючи і підтримуючи дитину в цьому занятті, можна домогтися ефективного розвитку дрібної моторики. Малювання пальчиками, штампування та багато інших нетрадиційних технік – розвивають у дітей не тільки творче бачення, а ще й інші, не менш важливі, складові особистості. У процесі малювання удосконалюються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Основну думку можна висловити просто: малюючи, діти розвивають і тіло, і душу, і розум [24, С. 45].

Досвід показує, що одна з найбільш важливих умов успішного використання продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку – різноманітність і варіативність роботи. Новизна обстановки, незвичайний початок роботи, красиві і різноманітні матеріали, цікаві завдання, можливість вибору і ще багато чинників – ось, що допомагає розвивати у дітей середнього дошкільного віку любов до продуктивних видів діяльності [9, с. 30].

Важливо, кожного разу створювати нову ситуацію так, щоб діти, з одного боку, могли застосувати раніше набуті навички і вміння, з іншого – шукали нові підходи, творчі рішення. Саме це викликає у дітей середнього дошкільного віку позитивні емоції, бажання творчо працювати [67].

Будь-який вид продуктивної діяльності не може бути шаблонним, стереотипним. Тому під час занять листи паперу потрібні різної форми і розміру, урізноманітнити потрібно і колір, фактуру паперу, це вплине на виразність продуктів діяльності, поставить перед дітьми необхідність підбирати необхідні матеріали для роботи. Важливо, щоб організація заняття відповідала його змісту, щоб дітям було зручно працювати [71, с. 45].

Найкращий спосіб розвинути творчі здібності дитини середнього дошкільного віку – підтримувати зусилля й схвалити її успіх. Якщо вихователь постійно робитиме зауваження, підсилюватиме невміння або нездатність дитини до продуктивної діяльності, критично відгукуватиметься про результати, то дитина втратить інтерес до цієї справи [68, с. 25].

Для організації продуктивних видів діяльності важливі не лише відповідні знання та вміння дорослого, а й розвинута здатність емоційно сприймати навколишній світ та усвідомлене бажання провести дітей середнього дошкільного віку у чарівний світ мистецтва, щоб процес зображення довкілля захопив їх, сприяв їхньому загальному розвитку [76, с 44].

І високе призначення педагога – допомогти дітям розгадати секрети свого внутрішнього «Я», прилучити їх до краси й гармонії світу мистецтва, збудити їх творчі сили, бажання оволодіти різними видами художньої діяльності. Дитина середнього дошкільного віку ще тільки вчиться вірити, що вона здатна фантазувати, вигадувати і втілювати плоди своєї уяви під час продуктивних видів діяльності. Тому можливість творити потрібно надавати щодня, щохвилини. І не важливо, чи це малювання, чи це ліплення, чи проста, але така цікава пісочна терапія [79].

Отже, важливими для розвитку дрібної моторики рук дитини є продуктивні види діяльності. Для створення загальної картини використання продуктивних видів діяльності у ЗДО важливо провести аналіз стану використання продуктивних видів діяльності у дітей середньої групи, під час якого перевірити обізнаність у цьому питанні батьків, а також поспостерігати за проведенням занять з використанням продуктивних видів діяльності вихователем середньої групи.

Висновок до другого розділу.

Отже, слід виділити такі висновки:

По-перше, визначили продуктивні види діяльності дітей середнього дошкільного віку та обґрунтували їх роль у розвитку дрібної моторики рук дошкільників. Усі, без винятку, продуктивні види діяльності впливають на дрібну моторику рук дітей, а як наслідок і на мову. Потрібно вибирати правильну послідовність занять з дітьми, щоб забезпечити максимальну

ефективність від вибраного виду. Наприклад, малювання – найпростіший вид продуктивної діяльності. Відштовхуючись від простого можливо дійти результатів у розвитку дрібної моторики рук. Складніші завдання мають виконуватись при умові, що усі діти оволоділи технікою, яка вивчалась на минулому занятті. Також, доцільним буде надавати більше уваги дітям, які мають утруднення на заняттях з використанням продуктивних видів діяльності.

Робота вихователя має бути диференційованою за віком дітей. Кожен вид роботи обов'язково підбирається не тільки за інтересами дітей, або програмою, а ще й за віковою категорією. Наприклад, для дітей середнього дошкільного віку доцільно використовувати нетрадиційні техніки на заняттях з використанням продуктивних видів діяльності. Якщо завдання будуть занадто легкі, то розвиток руки буде проходити повільно.

По-друге, проаналізували сучасний стан використання продуктивних видів діяльності у середній групі закладів дошкільної освіти. Стимулювання особистісної активності дитини як педагогічної умови ефективного розвитку дрібної моторики рук здійснюється завдяки системі педагогічних засобів. Тільки чітке використання педагогічних засобів, які відповідають віку дітей, можуть ефективно стимулювати розвиток дрібної моторики рук.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНИЦЬКО–ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПРОДУКТИВНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Дослідження рівнів розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку

Дрібна моторика рук є головним компонентом розвитку базових і творчих здібностей дітей середнього дошкільного віку. У процесі роботи була проведена дослідницько–експериментальна робота на базі закладу дошкільної освіти (ясла–садок) комбінованого типу №50 Кременчуцької міської ради Полтавської області. У дослідженні взяли участь 2 вихователі середньої групи, 10 дітей (віком 4–5 років з них 3 хлопчики та 7 дівчат) та 10 батьків.

Дослідно-експериментальна робота передбачала проведення *констатувального етапу педагогічного експерименту*, метою якого було проаналізувати стан використання продуктивних видів діяльності у закладах дошкільної освіти та дослідити рівень їх використання педагогами у своїй роботі з дітьми.

Завданням констатувального етапу було: проведення діагностики з обізнаності батьків у питанні розвитку дрібної моторики; спостереження за вихователем середньої групи з метою аналізу сучасного стану використання продуктивних видів діяльності у середній групі закладів дошкільної освіти; проведення тестування дітей на визначення рівня у них розвитку дрібної моторики рук.

Відповідно до завдання, були обрані такі види роботи: Етап 1 – анкетування з батьками (Додаток А), Етап 2 – спостереження за роботою вихователів середньої групи, а також Етап 3– тестування дітей на визначення рівня розвитку у них дрібної моторики рук (Додаток Б).

Першим етапом було проведення анкетування батьків. Анкетування проводиться під час ранкового прийому дітей, таким чином, щоб батьки мали змогу виділити декілька хвилин на роздуми, щоб відповіді були правдиві та найголовніше – обдумані. Головною метою є визначити рівень ознайомлення батьків з закономірностями та взаємозв'язком між продуктивними видами діяльності та розвитком дрібної моторики рук у дітей, а як наслідок розвитком дитини. Для проведення анкетування була розроблена відповідна анкета для батьків (Додаток А).

Батькам було запропоновано дати відповіді на 5 запитань анкети. При оцінці відповідей ми враховували:

- а) зосередженість батьків;
- б) розуміння й оцінка ситуації в цілому;
- в) планомірність та послідовність відповідей;
- г) характер письмових висловлень.

За результатами відповідей батьків було здійснено підрахунок балів та визначено критерії відповідно до поданих нижче рівнів.

1 рівень (високий) – якщо у відповідях батьків переважає позиція А), то батьки забезпечують дитину вдома активною продуктивною діяльністю.

2 рівень (середній) – якщо у відповідях батьків переважає варіант Б), то батькам слід звернути увагу на те, щоб більше зацікавлювати дитину художньою діяльністю (продуктивними видами діяльності).

3 рівень (низький) – змішаний тип, коли у відповідях батьків в однаковій мірі прослідковується позиції А) і Б). Це означає, що батьки не повністю розуміють важливість продуктивних видів діяльності в житті дитини, або не мають змоги займатись з дітьми більше.

За результатами анкетування ми з'ясували, що 73% батьків забезпечують дитину вдома активною продуктивною діяльністю. Під час заповнення анкети, батьки з радістю підтверджували відповіді усними розповідями та цікавинками. Ці батьки досить активні, багато часу проводять з дітьми.

Інші 18 % батьків, за результатами анкетування ми віднесли до другого рівня. Ці батьки менше приділяють увагу дітям та не часто залучають дітей до продуктивних видів діяльності вдома.

Змішані відповіді продемонстрували 9 % батьків. У дітей таких батьків немає корисного захоплення поза дитячим закладом, а під час самостійної діяльності в дитячому закладі діти пасивні, не комунікабельні та часто замкнені у собі.

Отримані результати анкетування батьків щодо визначення рівня обізнаності у питанні розвитку дрібної моторики представлено на рисунку 2.1.

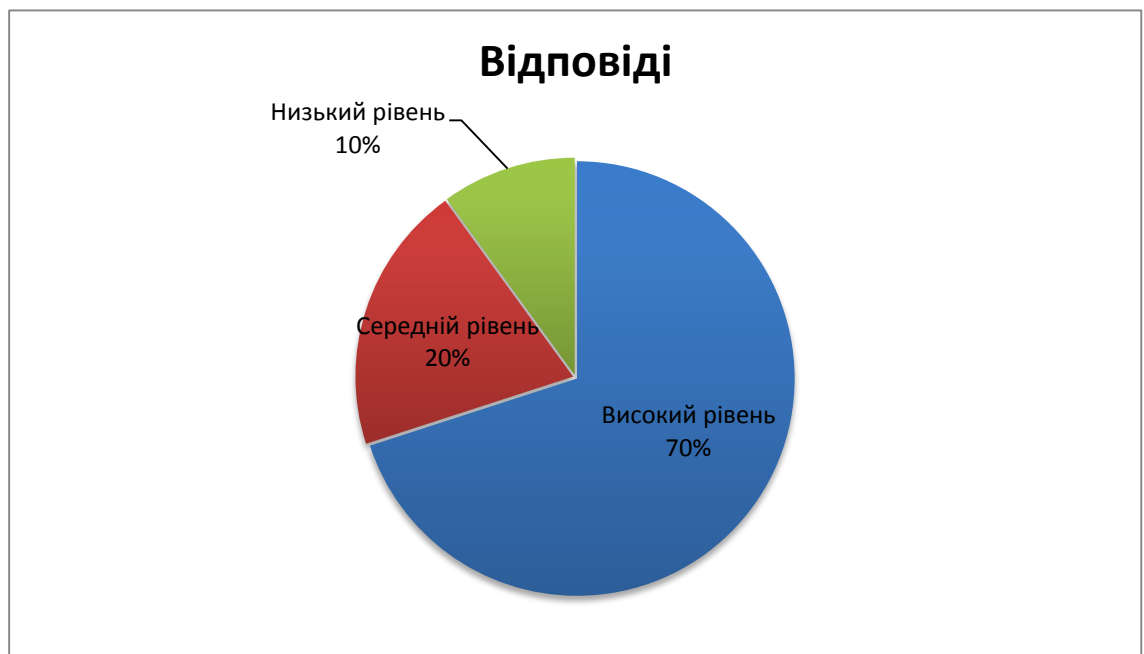

Рис.2.1. Результати анкетування батьків щодо визначення рівня обізнаності у питанні розвитку дрібної моторики

Отже, з результатів анкетування видно, що переважна більшість батьків створюють спеціальні умови для художньої творчості і як наслідок сприяють розвитку дрібної моторики своїх дітей вдома.

На другому етапі ми здійснили спостереження за вихователями у середній групі закладів дошкільної освіти. Спостереження проводилось під час малювання/ліплення/аплікації дітей на заняттях, а також під час організації самостійної діяльності дітей за участі вихователя.

У таблиці 2.3. подано дані щодо спостереження за вихователями під час занять з використанням продуктивних видів діяльності. Проаналізувавши роботу вихователя, ми можемо зробити висновок про сучасний рівень використання продуктивних видів діяльності на заняттях у ЗДО.

Таблиця 2.1.

Спостереження за вихователями під час занять з використанням продуктивних видів діяльності

<i>Заняття з малювання</i>	Тривалість: 25 хв.
Спостереження за вихователем	
Вихователь дуже чітко пояснює завдання дітям. Вихователь не просто показує готовий виріб, а ще й демонструє техніку, як тримати кисть та як працювати з фарбою. Вихователь слідкує за діяльністю дітей та робить їм зауваження. За потреби проводить індивідуальну роботу.	
Дії дітей	
Діти не перепитують завдання, а з першого разу розуміють поставлену мету і відразу після пояснення приступають до роботи.	
Примітки	
Вихователь використовує лише традиційні методи під час заняття з малювання. Усі діти залучені до роботи та активно приймають участь у пропорованих формах роботи (загадки, діалог, декламування віршів, наспівування тематичних пісень).	
<i>Заняття з ліплення</i>	Тривалість: 35 хв.
Спостереження за вихователем	
Заняття починається з пальчикової гімнастики. Вихователь розповідає, що потрібно зробити, зацікавлює казкою. Під час ліплення зачитує напам'ять вірші.	
Дії дітей	
Перед тим як почати заняття діти миють руки без нагадувань Діти говорять з вихователем, запитують як правильно виконувати маніпуляції з пластиліном,	

чи правильно вони виконали завдання, чи правильна форма в них вийшла. Переважна більшість дітей усміхнені.	
Примітки	
Вихователь не наголошує на тому, в якій послідовності створювати фігури. Діти активні, але не всі зрозуміли завдання, багато з них працювали з пластиліном без бажання, без зусиль.	
<i>Заняття з аплікації</i>	Тривалість: 30 хв.
Спостереження за вихователем	
Перед роботою проводить маленьку пальчикову гімнастику і пояснює, що зараз будуть працювати лише пальчики і фантазія. Заняття проводиться чітко та лаконічно, щоб більшість часу залишилась для роботи з матеріалами і створення власної роботи. Вихователь, як і на інших заняттях розповідає ввідну історію і пропонує дітям доповнити її роботою (робота з природними матеріалами – засушені квітки з осені). Зацікавлює тим, що ця листівка буде подарована його рідним на 8 березня. Вихователь застережує дітей працювати з ножицями дуже обережно.	
Дії дітей	
На занятті з аплікації діти дуже активні, їм подобається цей вид роботи, вони ніколи не перепитують завдання, бо все розуміють з першого разу. У деяких випадках вихователь індивідуально повторює дітям елементи виконання.	
Примітки	
Вихователь не показує як створювати композицію – це має бути фантазія, показує лише декілька прикладів. Діти вправляються дуже майстерно, що свідчить про те, що у групі такі заняття проводять часто, згідно до плану.	
<i>Самостійна діяльність дітей</i>	Тривалість: 25 хв.
Спостереження за вихователем	
Вихователь під час самостійної діяльності стежить за дітьми та завжди намагається знайти корисне заняття для дітей. Це або робота з конструктором, або складання пазлів тощо. Частіше за все це ігри як сприяють розвитку дрібної	

моторики руки.
Дії дітей
Діти не завжди грають у ті ігри які пропонує вихователь. Переважна більшість дітей під час самостійної діяльності просто спілкуються між собою, або граються в інші ігри.
Примітки
Вихователь не грає з дітьми, займається іншими справами, тому діти не хочуть грати у запропоновані ним види діяльності.

Підсумовуючи спостереження за вихователем можна сказати, що переважна більшість часу відводиться для розвитку дрібної моторики рук дітей даної групи, але невелика група дітей не зацікавлена у продуктивних видах діяльності поза навчальним процесом. Такі діти малоактивні, не проявляють ініціативу, відмовляються від запропонованих вихователем ігор, а на заняттях з ліплення показують посередні результати.

Під час *третього етапу* було проведено попереднє тестування дітей на визначення рівня розвитку дрібної моторики рук (додаток Б). Важливість розвитку дрібної моторики у дітей обумовлене тісною взаємодією з розвитком артикуляційної моторики. Для визначення розвитку дрібної моторики пальців рук можна використовувати методи, опрацьовані М. М. Кольцовою, В. В. Коноваленко [39, с. 120].

Всі діагностичні методи, розроблені для дітей середнього дошкільного віку, повинні застосовуватися індивідуально або з невеликими групами дітей, що відвідують дошкільний заклад і мають досвід колективної роботи. Як правило, діагностичні завдання для дітей дошкільного віку надаються у вигляді тестів з практичною дією. Беручи до уваги, що в дошкільному віці в дітей переважає наочно–образне мислення (оперування образами), то й завдання на діагностику рівня розвитку дрібної моторики рук повинні бути відповідними. Варто враховувати й час, який потрібно буде витратити для проведення діагностики. На проведення тестування дітей середнього

дошкільного віку рекомендується відвести годину, з урахуванням періоду налагодження контакту з дитиною [36, с. 16].

Тестування дітей проводиться після ранкового прийому їжі, коли діти працездатні й не заважають освітньому процесу. Головною метою тестування дітей є визначити розвиток дрібної моторики у дітей середнього дошкільного віку. Проводячи тестування ми запропонували дітям завдання, яке описане в Додатку Б. Перед початком тестування посадили дитину за стіл, поклали перед нею аркуш паперу й попросили покласти руки так, щоб на аркуші вільно розмістилися обидві долоні з розведеними пальцями у різні сторони.

Після ретельного приготування обидві руки дитини обвели олівцем або ручкою, таким чином створили малюнок її рук. Після цього поклали руки дитина так, щоб пальці не заходили за межі малюнку, а отже були у тому ж положенні, що і під час обведення. Пояснили дитині, що зараз ми будемо гратися і я буду показувати тобі пальчики на твоїй руці (торкаючись), а ти будеш піднімати тільки той пальчик, на який я вказую. Інші пальчики піднімати не треба. Переконавшись, що дитина правильно зрозуміла завдання — розпочали тестування. Під час тестувань простий олівець слугував указкою і ним ми торкались до тих пальців, які дитина мала підняти.

Для того щоб дитина не вгадувала, які пальці будуть наступні використовували таку систему 5 – 1 – 2 – 4 – 3, де 1 — це великий палець, а 5 — мізинець. Спочатку протестували праву руку, після цього одразу перейшли до діагностики лівої руки дитини (діагностика проводилась двічі на кожну руку). Отже, повторюємо вправи для кожної руки двічі. Під час виконання руху пальця на який ми вказали можуть виявитися мимовільне рухи інших пальців. Зайві рухи інших пальців помічають стрілками (від того, на які вказали ведеться стрілка до того, що мимовільно рухався).

Мимовільні рухи називають синкінезіями. Синкінезії є результатом недостатньої диференційованості рухів, коли під час виконання певної дії включаються додаткові м'язи, які не потрібні для її виконання. У випадку

утруднення виконання дітьми завдань їм було надано допомогу: стимулююча, направляюча, або навчальна.

При оцінюванні ми враховували:

- а) загальний вид дитини, відношення до мовленнєвої інструкції;
- б) ознаки втомлюваності, темп рухів, вправність в моторних навиках;
- в) орієнтування у просторі, координація слова з рухом;
- г) активність, стан м'язового тону.

При підрахунку балів ми враховували:

Підрахування середньої кількості синкінезій з двох проб для кожної руки. Для цього рахуємо кількість стрілочок для кожної руки (за дві проби) й ділимо отримане число на 2. Після ділення результати з двох рук додаються. Вихователі групи приймали активну участь у тестуванні. Дані підрахунків висвітлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Дані підрахунків тестування дітей

<i>Ім'я дитини</i>	<i>Права рука</i>	<i>Ліва рука</i>	<i>Сума двох проб</i>
<i>Наташа П.</i>	$8/2=4$	$11/2=5,5$	9,5
<i>Василь Б.</i>	$8/2=4$	$12/2=6$	10
<i>Альона В.</i>	$10/2=5$	$10/2=5$	10
<i>Матвій С.</i>	$9/2=4,5$	$12/2=6$	10,5
<i>Олександр Щ.</i>	$10/2=5$	$12/2=6$	11
<i>Тетяна К.</i>	$9/2=4,5$	$13/2=6,5$	11
<i>Катерина М.</i>	$11/2=5,5$	$12/2=6$	11,5
<i>Вікторія Ж.</i>	$11/2=5,5$	$12/2=6$	11,5
<i>Олеся М.</i>	$12/2=6$	$12/2=6$	12
<i>Інна В.</i>	$12/2=6$	$12/2=6$	12

За результатами тестування ми дійшли висновку, що чим молодша дитина, тим важче їй виконувати дії, що потребують координації й точності рухів пальців та кистей рук. У таблиці 3.2. наведено план розрахунку результатів за діагностикою В.В. Коноваленка, М.М. Кольцової.

План розрахунку результатів діагностики

<i>Рівень</i>	<i>Середня кількість синкінезій за двома пробами</i>
Високий рівень	11 і менше синкінезій – рівень розвитку у нормі.
Середній рівень	12 і вище синкінезій – рівень розвитку недостатній.

Відтак, за результатами тестування ми з'ясували, що 70% дітей отримали достатньо високі результати, а тому рівень розвитку дрібної моторики знаходиться у нормі. Під час виконання завдання діти були активні та вдумливі. Ці діти багато часу проводять за розфарбовками та малюванням.

30 % дітей мають низький рівень розвитку дрібної моторики. Ці діти більш зосереджені на своїх емоціях, замкнуті та не комунікабельні. Під час тестування задавали багато питань, було багато ускладнень.

Отже, проаналізувавши результати тесту видно, що переважна більшість дітей має нормальний, або хороший розвиток дрібної моторики рук. Такі діти активні, проявляють ініціативу, багато малюють, а на заняттях з ліплення показують хороші результати.

Результати тестування дітей представлено на рисунку 3.1.

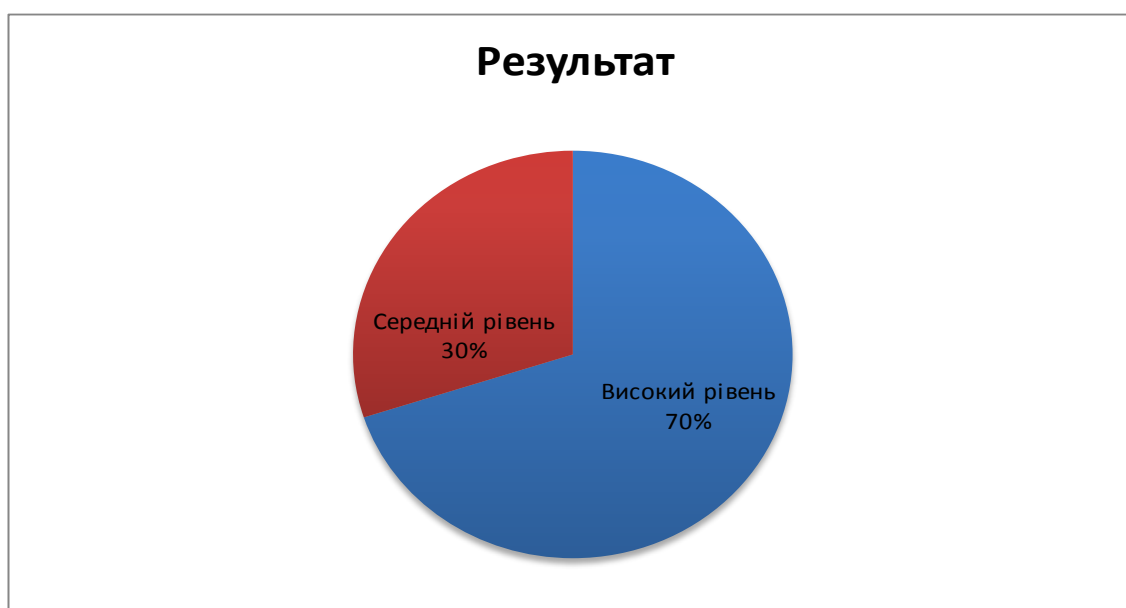

Рис.3.1. Результати тестування дітей щодо визначення рівня розвитку дрібної моторики

Пропонована нами методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку має покращити показники та підвищити рівень розвитку дрібної моторики рук у дітей. А аналізуючи проведені анкетування та спостереження за вихователем можна виділити такі особливості:

- Більшість батьків займаються з дитиною удома, а продуктивні види діяльності на першому місці спостерігаються під час дитячих ігор;
- Вихователі відводять достатньо часу для занять з продуктивними видами діяльності, намагаються зацікавлювати дітей під час самостійної діяльності.

Слід зазначити, що методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку має бути цілеспрямована та систематична. Планомірна робота вихователя буде сприяти формуванню інтелектуальних здібностей, позитивно впливати на мовні зони кори головного мозку, а найголовніше – сприяти збереженню фізичного і психічного здоров'я дитини. Підбір ефективної методики вихователем є основним важелем у розвитку дрібної моторики рук дітей.

3.2. Методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку.

Дослідницько–експериментальна робота передбачає проведення *формульовального етапу педагогічного експерименту*: запропоновано методику проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку. Для покращення розвитку дрібної моторики рук через продуктивні види діяльності у дітей середнього дошкільного віку, вважаємо, що доцільно провести ряд занять. Для проведення методики слід дотримуватись методичних вказівок та правил роботи з розвитку дрібної

моторики, а також для зацікавлення дітей до активної продуктивної діяльності бажано використовувати нові підходи.

Існує декілька правил проведення роботи з розвитку дрібної моторики, яких слід дотримуватись, це такі як:

- вправи та завдання повинні відповідати віковим нормам та індивідуальним можливостям дитини;
- робота з розвитку дрібної моторики повинна проводитись регулярно;
- заняття повинні приносити радість, викликати задоволення, не повинні перевтомлювати дитину;
- матеріал до занять повинен бути різноманітним, яскравим, безпечним;
- заняття повинні проводитись під наглядом дорослого або разом з ним [58, с. 36].

Для розвитку дрібної моторики рук дітей можна запропонувати ряд завдань.

1. Щоденний масаж кистей рук та кожного пальчика окремо.
2. Пальчикова гімнастика.
3. Застібати і розстібати гудзики (спочатку великі, потім дрібні).
4. Використовуючи стрічки, шнурки навчити дитину зав'язувати і розв'язувати їх.
5. Катання олівця між долонями.
6. Обертати олівець великим і вказівним пальцем.
7. Грати з мозаїкою і пазлами.
8. Працювати з розмальовками, малювати.
9. Ліпити з глини, тіста, пластиліну, піску.
10. Нанизувати намистинки, або гудзика на нитку.
11. Навчити робити руками кільця з великого і інших пальців одночасно (вправа «Пташку» з усіх пальчиків утворюють букву О, а потім

залишають з'єднаними лише великий палець і вказівний (інші піднімають угору, таким чином утворюючи фігуру птаха).

12. Зробити басейн з гороху, зерен, або насіння. Басейн – це коробка, а вода – її наповнення. На дні лежать іграшки, які дитина шукає «купаючи руки в басейні».

13. Розкласти перемішані горошок і квасоллю у різні баночки.

Але слід звернути увагу, що ігри з дрібними предметами слід проводити тільки під наглядом дорослих [69, С. 32].

Існує декілька порад щодо використання нових підходів до розвитку дрібної моторики у дітей середнього дошкільного віку. Впровадження принципово нових підходів до дитини, заявлених у Базовій програмі, потребує багато в чому й новітніх технологій. Такою інновацією, зокрема, стала робота з піском – пісочна терапія. Вона взяла початок від прадавніх дитячих ігор з цим улюбленим матеріалом, а також сучасних психологічних методик і трансформувалася в інтегровану технологію всебічного розвитку дитини [26, с. 28]. Пісочна терапія має два варіанти, як на вулиці влітку, так і взимку у групі. Пісок, у наш час, може бути не тільки природнім, а також і кінетичним (пісок який не розкладається на піщинки). З таким матеріалом працювати простіше, адже і діти будуть зацікавлені, і пісок не буде завадою для праці.

На заняттях з малювання, ліплення, під час заняття на вулиці можна запропонувати дітям створити аплікації з кольорового піску, викласти візерунки, створити композиції з використанням природного матеріалу, штучних рослин. Малювати на піску можна пальчиком, паличкою, камінчиком або будь-яким іншим предметом. У процесі малювання на піску дитина позбавляється емоційної напруги, що є найбільш важливим у період адаптації, у неї проходять страхи, комплекси, розвивається впевненість у собі [33]. А невдалий малюнок дуже легко виправити, розрівнявши поверхню піску і продовжувати малювати. Принципово важливим моментом у підготовці педагога до впровадження педагогічної пісочниці у професійну

діяльність стає актуалізація його індивідуально–творчих можливостей. І найголовніше – наявність спеціальної мистецької освіти не є обов'язковою [77, С. 96].

Підкріпити роботу вихователя з розвитку дрібної моторики рук дітей можливо лише участю батьків. Відомо, що жодне завдання по вихованню і розвитку дитини не можна вирішити без батьків і сімейного виховання. Основне завдання – формування і стимуляція мотиваційного відношення батьків до роботи з їх дітьми. Позитивним фактором буде проведення батьківських зборів на тему: «Розвиток дрібної моторики у дітей середнього віку», ознайомлення зі змістом і значенням необхідності розвитку дрібної моторики дітей з середнього дошкільного віку. У батьківському куточку помістити рекомендації по розвитку дрібної моторики, папки–пересувки на теми: «Пальчикова гімнастика», «Десять кроків до розвитку дрібної моторики рук» і інші не менш цікаві теми [34, с. 17].

Отже, слід зазначити, що доцільно проводити роботу з розвитку дрібної моторики рук у комплексі: співпрацюючи з батьками та застосовувати нові підходи на заняттях з малювання, апплікації і ліплення. Продуктивні види діяльності виступають каталізатором між розвитком дрібної моторики і розвитком дитини в цілому.

Методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку.

Для покращення розвитку дрібної моторики рук через продуктивні види діяльності, пропонуємо провести комплекс занять, що складається з десяти занять (по 2 заняття на тиждень) та розрахований на 6 тижнів (1,5 місяці). Доцільним буде проводити продуктивні види діяльності у такому порядку:

1. тиждень – 2 заняття з малювання.
2. тиждень – 2 заняття з ліплення.
3. тиждень – 2 заняття з апплікації.
4. тиждень – 2 заняття з використанням пісочної терапії.

5. тиждень – 2 заняття по конструюванню.
6. тиждень – 2 підсумкових.

У такому порядку заняття будуть впливати на дрібну моторику рук дітей з наростаючою силою та будуть давати поштовх для активного розвитку руку дитини. Притримуючись цієї методики можна досягти значних результатів у роботі над розвитком дрібної моторки руки дитини середнього дошкільного віку. Перше заняття комплексу має проводитись на початку тижня, а друге наприкінці (наприклад, у вівторок і п'ятницю, або понеділок і четвер). При цьому перше та останнє заняття проводиться, по можливості за участю батьків для фіксації результатів та усвідомлення важливості розвитку дрібної моторики рук.

Тиждень 1. На 1–му тижні пропонуємо провести два інтегрованих заняття з малювання. Тема першого заняття «Літній день», другого – «У пошуках Пензлика» (подано у додатку В, Г). На перше заняття рекомендовано запросити батьків і провести його у формі розваги (відкрите заняття). Надалі, батьки зможуть зрівнювати розвиток дітей відштовхуючись від власного досвіду роботи з ними. Перше заняття має бути типовим для дітей, його завдання підготувати дітей до майбутньої роботи, яка буде ускладнюватись з кожним тижнем.

Метою першого заняття з малювання є ознайомити дітей з технікою малювання. Закріпити знання про те, що літо – це пора року; повторити зміни, які приходять з цією порою. Розвивати образне мислення, творчу фантазію дітей. Виховувати акуратність в роботі. Підтримувати інтерес до вивчення різноманітних способів зображення дійсності (нетрадиційні техніки). Обладнанням виступають аркуші паперу, фарби, пензлі, ємкості з водою, шматочки целофану, палітри, ноутбук, або колонка для прослуховування музики, а матеріалами – загадки і вірші про літо, ілюстрації із зображенням рослин у різні пори року, картинки із зображенням казкових рослин, класична музика. Час відкритого заняття не має перевищувати 30

хвилин (25 хвилин звичний час заняття для дітей середньої групи та 5 хвилин на привітання з гостями).

Батьки працюють зі своїми дітьми, але виконують різні завдання. Вихователь дає завдання дітям усно, а батькам – на картках. Така техніка розподілу обов'язків не дасть заплутати дітей, а також не дозволить дитячій увазі перейти на інший процес. Під кінець заняття, вихователь підводить підсумки і показує фінальну групову роботу, яка вийшла у кожній парі, або родини (роботи зберігають, для порівняння і загальної виставки).

Етапи роботи:

1. Обговорення майбутньої композиції.
2. Діти створюють небо на аркушах паперу використовуючи целофан. Батьки обирають і розмальовують шаблони.
3. Об'єднання в єдину композицію.
4. Загальна виставка.

Після проведення даного заняття у дітей мають сформуватися навички малювання нетрадиційними методами. Першим заняттям з малювання ми запускаємо процес розвитку дрібної моторики, а надалі в наступних заняттях буде поступово збільшуватися навантаження на дрібну моторику рук дітей.

Мета другого заняття з малювання: вправляти дітей у застосуванні знайомих технік малювання у нестандартних ситуаціях; самостійно розв'язуючи проблеми, що склалися. Виховувати почуття взаємодопомоги, взаємоповаги під час колективного малювання. Розвиток дрібної моторики рук. Обладнанням на занятті будуть слугувати гуаші різних кольорів у банках і піддонах, вологі серветки, кришечки різного діаметру, пензлик. Матеріали будуть такі, як: лялька Оля, лялька Андрійко, їжачок, ведмідь, сова.

На цьому заняття діти в пошуках пензлика мандрують і натрапляють на ведмедя, їжачка та сову, які допомагають їм знайти пензлик, але перед цим опонувати нетрадиційну техніку малювання пальчиками, завдяки чому розвивається дрібна моторика. Діти малюють на чорному ватмані фесерверки

для сови, тим самим працюючи пальчиками вони розвивають дрібну моторику. Діти весело проводять час навіть не здогадуючись що їх дрібна моторика активно розвивається. На цьому занятті закінчується 1-й тиждень та вихователь має перейти до наступного блоку занять з ліплення.

Тиждень 2. На 2-му тижні пропонуємо проведення двох інтегрованих занять з ліплення. Перше заняття з ліплення на тему «Чаша для Даринки», друге заняття з ліплення на тему «Фрукти» (подано у додатку Д, Е).

Метою першого заняття з ліплення є навчити дітей ліпити з круглої форми чашку шляхом вдавлювання пластиліну згладжувати поверхні; прищеплювати інтерес до творів народного мистецтва, предметів побуту; виховувати акуратність розвивати дрібну моторику рук. Обладнанням на занятті будуть зразки чаш, лялька, пластилін, дощечки для розкачування пластиліну, серветки, стека. Матеріалами слугуватимуть вірші та ілюстрації. Етапами виконання роботи виступають:

1. Скатування кулі.
2. В кулі робимо поглиблення.

На 1-му занятті діти виконують чашу з пластиліну, а на 2-му з солоного тіста будуть робити фрукти щоб наповнити цю чашу.

Метою 2-го інтегрованого заняття з ліплення на тему «Фрукти» є ознайомлення дітей з прийомами ліплення предметів овальної і круглої форми; вчити передавати особливості кожного предмета; вчити пальцями відтягувати, скругляти кінці, згладжувати поверхню. Виховувати самостійність; розвиток дрібної моторики рук; розвивати уяву, творчі здібності дітей. Обладнанням на занятті буде виступати солоне тісто, дощечки, стеки. Матеріалами будуть вірші, муляжі фруктів. Етапи виконання роботи:

1. Відщипнути невеличкий шматочок солоного тіста потрібного кольору і скачати кульку. Маленькі кульки можна скачувати пальчиком.
2. Відщипнути зелений колір солоного тіста і розкачати млинчики з якого стекою вирізати листя.

3. З'єднати кульку — яблучко з листям.
4. Просушити на підвіконнику роботи.

На цьому занятті закінчується 2-й тиждень та вихователь має перейти до наступного блоку занять з аплікації.

Тиждень 3. На третьому тижні пропонуємо проведення двох інтегрованих занять з аплікації на тему «Пейзаж». Перше заняття для дітей проводиться у традиційній формі, де кожна дитина сама виконує свою роботу, друге заняття є колективним, коли вся група приймає участь в виробленні 1 виробу (подано у додатку Ж, 3).

Метою першого заняття є ознайомлення вихованців з видами аплікації; формувати вміння працювати з папером, використовуючи при цьому необхідні інструменти і пристосування; вдосконалювати навички роботи з ножицями та клеєм; розвивати творчі здібності, дрібну моторику пальців рук, охайність, посидючість, прищеплювати інтерес до предмета. Обладнанням виступає кольоровий папір, картон, ножиці, клей, серветки для рук. Матеріалами виступає аудіозапис пісень з циклу «Пори року» Чайковського; репродукції відомих картин.

На цьому занятті можна виділити такі етапи роботи:

- 1) Обрання основи – картону.
- 2) Робота з шаблонами.
- 3) Наклеювання деталей.
- 4) З уривків кольорового паперу зробити листя для дерева.

Після 1-го заняття в дітей залишаються матеріали які використовуються на 2-му колективному занятті.

Метою 2-го заняття на тему «Пейзаж» є ознайомлення дітей з пейзажем; формувати вміння працювати з папером, використовуючи при цьому необхідні інструменти; вдосконалювати навички роботи з ножицями так клеєм; розвивати творчі здібності, дрібну моторику пальців рук, охайність, прищеплювати інтерес до предмету; вміння працювати в колективі. Обладнаннями виступають кольоровий папір, ватман, клей,

ножиці, серветки для рук. Матеріали: аудіозапис пісень з циклу «Пори року» Чайковського. На цих заняттях діти ефективно розвивають свої дрібну моторику рук через рвання аркушів паперу на маленькі частинки.

Етапами роботи 2–го колективного заняття:

1. На ватман прикласти всі елементи – приміряти.
2. Приклеїти основу — дерево.
3. Приклеїти усі частини, які були заплановані на 1–му етапі.

Після проведення занять з аплікації вихователь має перейти до наступного блоку – проведення занять з використанням пісочної терапії.

Тиждень 4. На 4–му тижні пропонуємо провести 2 заняття з використанням пісочної терапії. Перше заняття на тему «Світ неживої природи», а друге – «Казкова країна піску» (подано у додатку К, Л). Перше заняття рекомендовано проводити на вулиці у літній період, або заздалегідь підготувати матеріали у групі (усі зразки на кожну дитину).

Метою першого заняття є вчити дітей спостерігати за зразками різного виду камінців, ґрунту; з'ясувати властивості піску, камінців та ґрунту; розвивати творчу уяву, спостережливість; навчити працювати з вологим піском. Обладнанням виступає вологий пісок, набір камінців різних форм та кольорів, іграшки для рухливих ігор, а матеріалами – вірші. Етапи роботи:

1. Робота з природнім піском.
2. Виконання вправ з вологим піском. Бесіда – підготовка до другого заняття.
3. Робота з вологою землею.

Під час першого заняття вихователь вводить дітей у тему другого заняття – кінетичний пісок.

Метою другого заняття є розвивати дрібну моторику пальців рук, тактильні відчуття, сенсорні здібності під час виконання певних завдань, кольорове сприйняття, кмітливість, розвивати зв'язне мовлення, пізнавальну активність, слухове сприйняття, ігрові навички з піском. Знайомити дітей з властивостями кінетичного піску (ліпиться, сиплеться, набуває заданої

форми), будувати образ предмета та використовувати його в ігровій діяльності, вчити малювати прямі лінії, використовуючи пляшечки з піском, привчати до дослідницької діяльності. Виховувати дбайливе ставлення до оточуючого світу, інтерес до спільних практичних дій з однолітками, самостійність, почуття взаємодопомоги, естетичне сприйняття, посидючість, акуратність.

Обладнанням виступає сонечко з прищіпками, накидка на стільчики «Потяг» з гудзиками, колеса до потяга з петельками, фрукти: банан, виноград, лимон, апельсин, яблуко, кошик з макетами цих фруктів, кінетичний пісок для вихователя і на таці в кожній дитині, 5 веселих чоловічків ляльки (або картинки), м'ячики для розкочування піску, стеки, формочки для пасочок, зображення сонечка на ватмані, пляшечки з піском звичайним, магнітна дошка. Матеріалами виступає логоритмічна забавлянка «Пісок», пісня про сонечко, потішка «Паровоз загудів».

Після проведення занять з використанням пісочної терапії вихователь має перейти до передостаннього блоку – проведення занять з конструювання.

Тиждень 5. На 5–му тижні заплановано проведення двох інтегрованих занять з конструювання на тему «Світ навколо». На 1–му занятті діти виготовляють з конструктору Lego машинку, а на 2–му заняття діти з конструктору виготовляють гараж для машини (подано у додатку М, Н).

Метою 1–го заняття є продовження навчання дітей конструювати; розвивати дрібну моторику рук; виховувати у дітей обережне ставлення до матеріалів, з яким вони працюють. Розвивати творчу уяву, увагу і мислення. Обладнанням виступає конструктор Lego – набір для конструювання машин, а матеріалами загадки, вірші та музичний супровід. Можна виділити такі етапи роботи на першому занятті:

1. Діти разом з вихователем конструюють корпус пожежної машини, використовуючи бруски, циліндри, кубики з набору Lego.

2. Вихователь звертає увагу дітей на форму складових машини відповідно характеризуючи її: пожежна машина прямокутна, кабіна у неї квадратна, колеса круглі.
3. Приєднання коліс до готового корпусу.

Метою 2-го заняття є продовження вчити дітей конструювати; розвивати дрібну моторику рук; виховувати у дітей обережне ставлення до матеріалів; розвивати творчу увагу, уяву і мислення; обережне ставлення до набору Lego. Обладнанням виступає конструктор Lego набір для конструювання будинків. Матеріалами є загадки, вірші та музичний супровід. Можна виділити такі етапи роботи:

1. Діти разом з вихователем конструюють стіни гаражу для пожежної машини. Роблячи їх за розміром такими, як і сама машинка.
2. Вихователь звертає увагу дітей на форму приміщення, відповідно характеризуючи її: пожежна машина прямокутна, а отже і гараж у неї буде прямокутний.
3. Приєднання даху до готових стін, з допомогою вихователя.

Після проведення занять з конструювання вихователь має перейти до останнього блоку – проведення підсумкових занять.

Тиждень 6. На 6-му тижні пропонуємо провести 2 заключних інтегрованих заняття з малювання (друге заняття відкрите, у формі розваги). Також, за бажанням вихователя та батьків, проведення загальної виставки з використанням робіт з першого і останнього заняття. Тема першого заняття «Дерева», а другого – «Горобчик» (подано у додатку П, Р).

Метою першого інтегрованого заняття з малювання є продовження знайомства дітей з технікою малювання. Закріпити знання про те, що дерево — це живий об'єкт, який дихає, живиться, росте. Розвивати образне мислення, творчу фантазії дітей; виховувати акуратність в роботі; підтримувати інтерес до вивчення різноманітних способів зображення дійсності (нетрадиційні техніки). Обладнанням на занятті будуть слугувати аркуші паперу, фарби, пензлі, ємкості з водою. Матеріалами будуть слугувати загадки про дерева,

ілюстрації із зображенням дерев у різні пори року, картинки із зображенням казкових дерев. Обов'язковим на занятті є повторення етапів виконання роботи:

1. На аркушах паперу обвести руку з розставленими пальчиками – це попередня робота. Вона виконується до початку заняття вихователем, або з дітьми. Попередню роботу бажано проводити за декілька днів.
2. Замалювати фігуру руки у коричневий колір.
3. Підібрати зелений колір і пальчиками проставити листочки.

Після проведеної методики занять дітям буде легше виконувати прості мазки пензлем, а отже і робота буде ефективніша.

Метою другого заняття є вчити дітей малювати горобчика, передавати особливості зовнішнього вигляду птаха – будови тіла й забарвлення. Удосконалювати техніку малювання гуашшю, вільно вести пензлем за ворсом, повторюючи обриси силуету. Розвивати відчуття кольору й форми. Виховувати інтерес до казок, природи, бажання відтворювати в малюнку естетичні емоції й отримані уявлення, самостійність, чуйність. Обладнанням виступають аркуші паперу, пензлі, банки з водою, підставки під пензлі, фломастери, серветки паперові та з тканини. Рекомендовано провести попередню роботу зі спостереженням за птахами на прогулянці, бесідою про птахів та розглядом зображень птахів.

Цілеспрямована робота для розвитку дрібної моторики рук дітей завершується останнім підсумковим заняттям і загальною виставкою (за бажанням батьків та вихователя). Після проведення цілого курсу цієї методики вихователь не має зупинятись, він повинен надалі розвивати ціленаправлено дрібну моторику рук дітей на інших заняттях, бажано з використанням нетрадиційних технік. Нетрадиційні техніки – це скарбничка сучасного вихователя, яка має наповнюватись з кожним роком роботи новими надбаннями.

3.3. Контрольний експеримент та його результативність.

Дослідницько–експериментальна робота передбачає проведення *контрольного етапу педагогічного експерименту*: проведено повторне тестування дітей на визначення рівня розвитку дрібної моторики рук (додаток Б). Повторно були використані методи, опрацьовані М. М. Кольцовою, В. В. Коноваленко [39, с. 120].

Повторне тестування дітей проводиться у тому самому режимі та за тими самими етапами, як під час попереднього тестування. Головною метою тестування дітей є визначити розвиток дрібної моторики у дітей середнього дошкільного віку після проведеної методики занять (6 тижнів). Проводячи тестування дітям було запропоновано завдання, яке детально описане в Додатку Б. Переконавшись, що дитина правильно зрозуміла завдання — розпочали тестування. Під час тестувань простий олівець слугував указкою і ним ми торкались до тих пальців, які дитина мала підняти. Повторюємо вправи для кожної руки двічі.

Під час контрольного тестування також надавалась допомога (стимулююча, направляюча, або навчальна), якщо виникали утруднення. Слід зазначити, що під час *другого дослідження рівнів розвитку дрібної моторики рук* допомога потребувалась меншій кількості дітей, ніж під час першого тестування. Основним типом допомоги виступала направляюча робота вихователя для усіх дітей одночасно. Робота проводилась коли діти були налаштовані на роботу та їх нічого не відволікало.

При оцінюванні результатів ми враховували загальний вид дитини, відношення до мовленнєвої інструкції; ознаки втомлюваності, темп рухів, вправність в моторних навиках; орієнтування у просторі, координація слова з рухом; активність, стан м'язового тону.

При підрахунку балів ми враховували:

Підрахування середньої кількості синкінезій контрольного тестування з двох проб для кожної руки. Для цього рахуємо кількість стрілочок для

кожної руки (за дві проби) й ділимо отримане число на 2. Після ділення результати з двох рук додаються. Детальні дані підрахунків висвітлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Дані підрахунків тестування дітей

<i>Ім'я дитини</i>	<i>Права рука</i>	<i>Ліва рука</i>	<i>Сума двох проб</i>
<i>Наташа П.</i>	$7/2=3,5$	$10/2=5$	8,5
<i>Василь Б.</i>	$7/2=3,5$	$10/2=5$	8,5
<i>Альона В.</i>	$9/2=4,5$	$9/2=4,5$	9
<i>Матвій С.</i>	$9/2=4,5$	$11/2=5,5$	10
<i>Олександр Щ.</i>	$10/2=5$	$11/2=5,5$	10,5
<i>Тетяна К.</i>	$8/2=4$	$10/2=5$	9
<i>Катерина М.</i>	$10/2=5$	$11/2=5,5$	10,5
<i>Вікторія Ж.</i>	$9/2=4,5$	$10/2=5$	9,5
<i>Олеся М.</i>	$11/2=5,5$	$12/2=6$	11,5
<i>Інна В.</i>	$10/2=5$	$11/2=5,5$	10,5

За результатами контрольного тестування ми дійшли висновку, що запропонована нами методика, полегшила виконання дії, що потребують координації й точності рухів пальців та кистей рук, а також зменшила виникнення синкінезій у всіх дітей групи. У таблиці 3.2. наведено план розрахунку результатів за діагностикою В.В. Коноваленка, М.М. Кольцової.

Таблиця 3.2.

План розрахунку результатів діагностики

<i>Рівень</i>	<i>Середня кількість синкінезій за двома пробами</i>
Високий рівень	11 і менше синкінезій – рівень розвитку у нормі.
Середній рівень	12 і вище синкінезій – рівень розвитку недостатній.

Відтак, за результатами контрольного тестування ми з'ясували, що 90% дітей отримали достатньо високі результати, а тому, слід зазначити, що рівень розвитку дрібної моторики підвищився на 20%. Дані результатів дають змогу побачити, що підвищився рівень розвитку дрібної моторики у абсолютно кожної дитини. Під час виконання завдання діти були активні, цікавились роботою та були посидючі. Після проведеної методики усі діти багато часу проводять за розфарбовками, малюванням та конструюванням.

10 % мають середній рівень розвитку дрібної моторики. *Олеся М.* має позитивну динаміку на покращення, але все одно рівень залишається недостатнім. Вона більш зосереджена на своїх емоціях, не комунікабельна, а під час тестування було багато ускладнень.

Отже, проаналізувавши результати контрольного тесту видно, що кожна дитина має позитивну динаміку розвитку дрібної моторики рук. Усі діти активні на заняттях з використанням продуктивних видів діяльності, проявляють ініціативу, багато малюють, а на заняттях з ліплення показують відмінні результати.

Результати тестування дітей представлено на рисунку 3.1.

Рис.3.1. Результати контрольного тестування дітей щодо визначення рівня розвитку дрібної моторики

У таблиці 3.3 подані порівняльні дані попереднього та контрольного тестування на визначення рівня розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку. У таблиці подані імена дітей та суми двох проб (сума синкenezій двох рук) з обох тестувань.

Таблиця 3.3.

<i>Ім'я дитини</i>	<i>Попереднього тестування</i>	<i>Контрольне тестування</i>
<i>Наташа П.</i>	9,5	8,5
<i>Василь Б.</i>	10	8,5
<i>Альона В.</i>	10	9
<i>Матвій С.</i>	10,5	10
<i>Олександр Щ.</i>	11	10,5
<i>Тетяна К.</i>	11	9
<i>Катерина М.</i>	11,5	10,5
<i>Вікторія Ж.</i>	11,5	9,5
<i>Олеся М.</i>	12	11,5
<i>Інна В.</i>	12	10,5

Дослідницько–експериментальна робота була проведена успішно, що може говорити про відносну ефективність запропонованої методики проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку. Слід пам'ятати, що велике значення має вік дітей та первинний розвиток дрібної моторики рук, а також планомірна чітка робота вихователя за планом методики.

Висновок до третього розділу

Отже, підсумовуючи проведену дослідно–експериментальну роботу слід виділити такі висновки:

По-перше, проблема розвитку дрібної моторики рук дітей дошкільного віку є актуальною, що дозволяє педагогам ЗДО №50 Кременчуцької міської ради Полтавської області творчо підійти до розв'язання цієї проблеми. Аналіз спостереження за освітнім процесом в ЗДО дозволяє зробити висновок, що заняття з дітьми на достатньому рівні, але є не досить ефективними і дають помірні результати. Кількість різних технік та вправ на заняттях були на достатньому рівні, але підбір матеріалу був малоефективний, або була не витримана чітка послідовність і систематичність впливу.

З результатів анкетування видно, що переважна більшість батьків середньої групи піклується про умови для художньої творчості і як наслідок сприяють розвитку дрібної моторики своїх дітей вдома, під час розваг. Існує безліч способів, що допомагають розвивати дрібну моторику дитини. Їхнє використання передусім визначається віком дитини, її індивідуальними особливостями розвитку, а також матеріально-технічними можливостями батьків та педагогів.

А також, було проведено попереднє тестування (методи опрацьовані М. М. Кольцовою, В. В. Коноваленко) дітей на визначення рівня розвитку дрібної моторики рук. За результатами якого ми з'ясували, що більшість дітей отримали достатньо високі результати, а тому рівень розвитку дрібної моторики знаходиться у нормі. А отже, запропонована нами методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку має покращити показники та підвищити рівень розвитку дрібної моторики рук у дітей. Саме ці результати стали поштовхом для проведення дослідницько-експериментальної роботи на базі ЗДО №50.

По-друге, нами була запропонована методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку, яка розрахована на 6 тижнів. Кожне заняття несе у собі важливу роль для розвитку дрібної моторики: починаючи від малювання пальчиками і закінчуючи масштабним конструюванням. Особливість методики у наростаючій силі розвитку дрібної моторики рук, а також у

можливості порівняти результати роботи дітей першого і заключного заняття у формі розваги (безпосередня присутність батьків).

По-третє, був проведений контрольний експеримент, який у подальшому дав змогу проаналізувати результативність методики проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку. За результатами цього тестування ми з'ясували, що рівень розвитку дрібної моторики підвищився на 20%.

Запропонована нами методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку має проводитись чітко за планом, щоб вона була ефективною у повній мірі. Цілеспрямована робота за цією методикою впливає на розвиток мовлення, активізуючи мовні зони кори головного мозку, а також сприяє формуванню інтелектуальних здібностей у дітей, розвитку творчого потенціалу.

ВИСНОВОК

У дослідженні здійснено теоретичне узагальнення й науково-практичне вирішення проблеми розвитку дрібної моторики рук дітей дошкільного віку засобами продуктивних видів діяльності. Результати наукової роботи дали змогу зробити такі висновки:

1. Проаналізовано психолого-педагогічну й методичну літературу з досліджуваної проблеми. З'ясовано, що особливого значення для розвитку дітей дрібна моторика займає у поєднанні з іншими лініям розвитку. Вчені вважають, що порушення у розвитку дітей є наслідками недостатньої роботи з розвитку дрібної моторики рук у дітей. Слід зазначити, що науковці вважали, що особливими показниками нормального фізичного, нервового та психічного розвитку дитини є розвиток її рук, кистей і дрібної моторики в цілому.

Ігри за участю рук і пальців сприяють гармонійному розвитку тіла й розуму, підтримують у належному стані мозкові системи. Регулярні вправи на розвиток моторики, пальчикова гімнастика поліпшують розвиток пізнавальних процесів, діяльність серцево-судинної і травної систем, розумові здібності дитини, зменшують емоційне напруження, розвивають координацію рухів, силу і спритність рук, підтримують життєвий тонус.

2. Обґрунтовано значення дрібної моторики рук у дітей середнього дошкільного віку у різних видах діяльності. Вміння уміло використовувати дрібну моторику рук необхідне не тільки на заняттях, а і у повсякденному житті. Дрібна моторика рік є важливою у формуванні навичок самообслуговування, трудова діяльність, художня праця, у навчанні і навіть у сфері спілкування. Розвиток дрібної моторики рук дітей у вищевказаних сферах виявляє її загальний рівень розвитку. Науковцями доведено, що чим краще дитина володіє дрібною моторикою, тим дитина розумніша і кмітливіша.

3. Визначено продуктивні види діяльності дітей середнього дошкільного віку та обґрунтовано їх роль у розвитку дрібної моторики рук

дошкільників. До продуктивних видів діяльності відносять: малювання, ліплення, аплікацію та конструювання. Ці види діяльності спрямовані на створення певного продукту власними руками, сприяють оволодінню новими способами дій і впливають на психічний розвиток дітей.

Слід враховувати усі вікові особливості дітей середнього дошкільного віку перед плануванням роботи по розвитку дрібної моторики рук. Продуктивні види діяльності дуже допомагають у розвитку моторики, але для цього потрібно проводити заняття ефективно. Аналіз сучасного стану використання та ефективності вправ для розвитку дрібної моторики показує, що педагоги випускають з поля зору та що потрібно удосконалити на заняття з використанням продуктивних видів діяльності.

4. Проаналізовано сучасний стан використання продуктивних видів діяльності у середній групі закладів дошкільної освіти. Дрібна моторика рук є головним компонентом розвитку базових і творчих здібностей дітей середнього дошкільного віку. Сучасний стан використання продуктивних видів діяльності у закладах дошкільної освіти знаходиться на достатньому рівні.

5. Дослідили рівні розвитку дрібної моторики рук дітей середнього дошкільного віку. У процесі роботи була проведена дослідницько-експериментальна робота на базі закладу дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу №50 Кременчуцької міської ради Полтавської області. У дослідженні взяли участь 2 вихователі середньої групи, 10 дітей (віком 4–5 років з них 3 хлопчики та 7 дівчат) та 10 батьків.

Відповідно до мети дослідницько-експериментальної роботи були виділені такі завдання: проведення діагностики з обізнаності батьків у питанні розвитку дрібної моторики; спостереження за вихователем середньої групи з метою аналізу сучасного стану використання продуктивних видів діяльності у середній групі закладів дошкільної освіти; проведення попереднього тестування дітей на визначення рівня розвитку дрібної моторики рук.

Важливість розвитку дрібної моторики у дітей обумовлене тісною взаємодією з розвитком артикуляційної моторики. Для визначення розвитку дрібної моторики пальців були використані методи, опрацьовані М. М. Кольцовою, В. В. Коноваленко

Відтак, за результатами попереднього тестування ми з'ясували, що більшість дітей отримали достатньо високі результати, а тому рівень розвитку дрібної моторики знаходиться у нормі. Під час виконання завдання діти були активні та вдумливі. Ці діти багато часу проводять за розфарбовками та малюванням. Менша кількість дітей групи мають низький рівень розвитку дрібної моторики. Ці діти більш зосереджені на своїх емоціях, замкнуті та не комунікабельні. Під час тестування задавали багато питань, було багато ускладнень.

Результати тесту показують, що переважна більшість дітей має нормальний розвиток дрібної моторики рук. Такі діти активні, багато малюють, а на заняттях з ліплення показують хороші результати. Пропонована нами методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку має покращити показники та підвищити рівень розвитку дрібної моторики рук у дітей.

6. Запропонована методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку, яка розрахована на 6 тижнів. Кожне заняття несе у собі важливу роль для розвитку дрібної моторики. Сплановано такий комплекс занять, у якому навантаження на дрібну моторику рук у дітей йде по наростаючій системі. Починаючи від малювання пальчиками і закінчуючи масштабним конструюванням.

Під час першого тижня проводиться два заняття з малювання. Усі заняття інтегровані, що дає змогу розвивати у дітей не тільки дрібну моторику, а й поєднувати інші лінії розвитку. Перше – це заняття ознайомлення з технікою, а на другому діти вже самі майстерно виконують

роботу. Головна ідея: працювати пальчиками. Перше заняття рекомендовано провести у формі розваги з запрошеними батьками (пряма участь на занятті). Після проведення заняття створюється загальна виставка, для фіксації результату дітей.

На другому тижні для дітей проводять два заняття з ліплення. Два заняття між собою поєднанні єдиною метою. На першому занятті діти виконують ліплення чаші, а на другому наповнюють її фруктами. Дітям цікаво виконувати завдання, які мають продовження на інших заняттях.

На третьому тижні заплановано два заняття з аплікації. На цьому тижні ми розвиваємо дрібну моторику і вміння працювати у колективі. На першому занятті діти охоче виконують завдання самостійно, а на другому вони вдосконалюють свої вміння працюючи всією групою.

На четвертому тижні проводять два заняття з використанням пісочної терапії. Рекомендовано проводити заняття у літній період, або заздалегідь готувати матеріали (на кожну дитину). Перше заняття проводиться на вулиці і діти ознайомлюються з природнім піском, а друге заняття присвячується роботі з кінетичним піском.

На п'ятому тижні проводяться два заняття по конструюванню. На цьому тижні проводиться найскладніша робота з конструювання. Цей вид роботи є найважчим для дітей, адже деталі конструктору Lego є досить мілкими. Але на базі трьох тижнів спланованої роботи у дітей не будуть виникати труднощі у роботі з конструктором. На першому занятті діти конструюють машину, а на другому гараж для цієї ж машини.

На шостому тижні проводяться заключних інтегрованих заняття, які дадуть змогу батькам та педагогам оцінити роботи дітей. Нами підібрано два заняття з малювання (продуктивний вид діяльності першого тижня) для того, щоб можливо було провести загальну виставку із результатами дітей на першому та заключному тижні. Одне з занять проводиться у формі розваги (відкрите заняття, але без прямої участі батьків, як на першому тижні).

Підсумовуючи нашу роботу, слід зазначити, що кожне друге заняття тижня є продовженням першого. Щоб у дітей виникали сталі навички працювати у колективі, розуміння того, що у кожного предмету є своє місце.

7. Провели контрольний експеримент та проаналізували результативність методики проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку.

Відтак, за результатами контрольного тестування ми з'ясували, що 90% дітей отримали достатньо високі результати, а тому, слід зазначити, що рівень розвитку дрібної моторики підвищився на 20%. Дані результатів дають змогу побачити, що підвищився рівень розвитку дрібної моторики у абсолютно кожної дитини. Але 10 % після проведеної методики мають середній рівень розвитку дрібної моторики. Олеся М. має позитивну динаміку на покращення, але все одно рівень залишається недостатнім. Вона більш зосереджена на своїх емоціях, не комунікабельна, а під час тестування було багато ускладнень.

Запропонована нами методика проведення занять з використанням продуктивних видів діяльності з дітьми середнього дошкільного віку є систематичної і чітко спланованою. Цілеспрямована робота за цією методикою сприяє формуванню інтелектуальних здібностей у дітей, а також впливає на розвиток мовлення, активізуючи мовні зони кори головного мозку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амацьєва О. П. Що впливає на виразність мовлення? Навчання дітей середнього дошкільного віку інтонаційної та жестико-мімічної виразності мовлення / П. О. Амацьєва // Дитячий садок. Київ: Главник, 2004. – №19. – 19 с.
2. Артемова Л. В. Педагогічне спілкування в умовах ігрової діяльності / Л. В. Артемова // Україна в Євроінтеграційних процесах: матер. XVII Всеукраїн. наук.-практ. конф., 18 – 19 лютого 2012 р. – Київ : КиМУ, 2012. – С. 25–30.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / Текст / наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – 2-ге вид., випр. // – Київ : Світич, 2008. – 430 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та інші // Спецвипуск журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу». – № 12. – 2012. – 61 с.
5. Бережна Н. Ф. Використання пісочниці в корекції емоційно-вольової і соціальної сфер дитячого раннього і молодшого дошкільного віку / Н. Ф. Бережна // Дошкільна педагогіка. – 2007. – № 1. – С. 50-52.
6. Бернштейн Н. А. О ловкости и ее развитии / Н. А. Бернштейн. – М. : Физкультура и спорт, 1991. – 288 с.
7. Бехтерєв В. М. Вибрані роботи з соціальної психології / В. М. Бехтерєв. – М. : Наука, 1994. – 400 с.
8. Биковець Л. Л. Вплив рухів пальців рук на розумовий та мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку / Л. Л. Биковець // Таврійський вісник освіти. – 2012. – №2. – С. 124–131.
9. Богуш А. М. Мовленнєвий портрет п'ятирічної дитини / М. А. Богуш // Дошкільне виховання. – 2013. – №7. – С. 30.

10. Борук О. У країні веселих пальчиків : ігри та вправи для розвитку мовлення дітей раннього віку / О. Борук, В. Дуб'ягіна // Вихователь–методист дошкіль. закл. : щомісяч. спеціаліз. журн. – 2014. – № 8. – С. 54–59.
11. Вайнерман С. М. Сенсомоторное развитие дошкольников на занятиях по изобразительному искусству / М. С. Вайнерман, А. С. Большов, Ю. Р. Силкин. – М. : Владос, 2006. – 93 с.
12. Вашуленко М. Мовленнєвий розвиток дошкільників – запорука їхньої наступної успішності [Текст] / М. Вашуленко // Дитячий садок : Часопис для педагогів–«дошкільників». – 2004. – №20. – С. 4–5.
13. Великант Л. Віршовані вправи для розвитку дрібної моторики [Текст] / Л. Великант // Дошкільне виховання : Науково–методичний журнал для педагогів і батьків. – 2008. – №6. – С. 26.
14. Венгер А. Л. Психическое развитие ребенка в процессе совместной деятельности / А. Л. Венгер // Вопросы психологии. – 2001. – № 3. – С. 17–26.
15. Ветлугина Н. А. Художественное творчество и ребенок. Монография / Н. А. Ветлугина. – М.: Педагогика, 1972. – 288 с.
16. Вікова психологія: навч. посібник / О. П. Сергеєнкова, С. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
17. Вікова та педагогічна психологія. Навчальний посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – Київ : 2012. – С. 300.
18. Вільгоцька Н. Як розвивати мовлення дітей у пісочниці / Н. Вільгоцька // Вихователь–методист дошк. закл. : щоміс. спеціаліз. журн. – 2019. – № 5. – С. 51–55
19. Вільшанська Є. В. Розвиток мислення, уваги, пам'яті, сприйняття, уяви, мови. Ігрові завдання / Є. В. Вільшанська. – Київ : Перше вересня, 2009. – 230 с.

20. Воробей Л. Г. Вправи для розвитку дрібної моторики рук [Текст] / Л.Г. Воробей // Дошкільний навчальний заклад. – 2007. – №3. – С. 40–48.
21. Гаврилушкина О. Про організацію виховання дітей з вадами розумового розвитку / О. Гаврилушкина // Дошкільне виховання. – 1998. – №2. – 48 с.
22. Гавриш Н. Художнє слово і дитяче мовлення // Дитячий садок. – 2005. – №2.
23. Гвоздев А. Н. Вопросы изучения детской речи / А. Н. Гвоздев. – М., 2005. – 223 с.
24. Гончаренко А. Сучасні підходи до розвитку мовлення дітей // Дошкільне виховання. – 2004. – №7. – С. 45–48.
25. Горбатих В. Будівельно-конструкційні ігри – джерело всебічного розвитку дошкільників / В. Горбатих // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. – № 5. – С. 24–28.
26. Грабенко Т. Чудеса на піску / Т. Грабенко, Т. Зінкевич-Євстигнєєва. – Київ : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с.
27. Гуревич М. О. Психомоторика, часть вторая: Методика исследования моторики : Электронный ресурс / М. О. Гуревич, Н. И. Озерецкий // Электронная библиотека Портал психологических изданий PsyJournals.ru. – Ел. текст. дан. Москва, 2013. – Режим доступа до джерела: <http://psyjournals.ru/kip/2009/n3/24602.shtml>. – 20.04.2019].
28. Давидчук А. Н. Развитие у дошкольников конструктивного творчества / А. Н. Давидчук. – М., 1976. – 79 с.
29. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
30. Жан-Жак Руссо Книга Эмиль, или о воспитании – [Электронный ресурс] // Электронная библиотека bookz.ru. – Ел. текст. дан. Москва, 2013. – Режим доступа до джерела: <http://fanread.ru/book/12711230/?page=1>. – 22.02.2019.

31. Жинкин Н. И. Психологические основы развития речи / Н. И. Жинкин, Книга «В защиту живого слова». – М. : Логос, 2006. – 241 с.
32. Задесенець М. П. Вікові особливості розвитку та виховання дітей / М. П. Задесенець. – Київ : Радянська школа, 1973. – 151 с.
33. Іваніцька Т. Вплив розвитку дрібної моторики на формування мовлення у дітей дошкільного віку розвивати Електронний ресурс / Т. Іваніцька. – Режим доступу до джерела: http://www.logopedu.com.ua/article/472_Vpliv_rozvitku_dribnoi_motoriki_na_formyvannya_movlennya_u_ditei_doshkilnogo_viku. – 20.09.2019.
34. Казак Н. Граємо – слова правильно вживаємо : лексико–граматичні ігри з елементами логоритміки для дітей середньої групи [Текст] / Н. Казак // Дошкільне виховання. – 2019. – № 4. – С. 18–20.
35. Казакова Т. Г. Теория и методика развития детского изобразительного творчества / Т. Г. Казакова. – М.: Владос, 2006. — 256 с.
36. Кожевникова Т. Школа педагогічної майстерності: Мовленнєвий розвиток дошкільнят // Дошкільне виховання. – 2004. – №12. – С.16.
37. Козак О. Пізнаємо світ пальчиками. Розвиток дрібної та загальної моторики молодших та старших дошкільнят / О. Козак // Палітра педагога. – 2011. – №5. – С. 30.
38. Колодич О. Б. Сучасні підходи до вивчення мовленнєвої діяльності // Педагогіка і психологія. – 2004. – №4. – С. 18–20.
39. Кольцова М. М. Рухова активність і розвиток функцій мозку дитини / М. М. Кольцова. – М. : Педагогіка, 1973. – 193 с.
40. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку “Соняшник” / Л. В. Калуська. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 144 с.
41. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного ставлення дошкільника / О. Л. Кононко. – Київ : Стилос, 2002. – 203 с.
42. Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посібник / С. Ю. Конопляста. – Київ : Знання, 2010. – 293 с.

43. Кошицька Л. Особливості дітей п'ятого року життя. Психологічна діагностика / Л. Кошицька // Психологія дошкілля. – 2010. – №11. – С. 34.
44. Курінна А. В. Особливості формування внутрішнього простору замського дитячого клубу / Сучасна мистецька освіта: досвід, проблеми та перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20 квітня 2018 р., Київ / Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука. – Київ, 2018. – 381 с.
45. Левківська О. Розвиток дрібної моторики у дітей дошкільного віку / О. Левківська // Психолог дошкілля. – 2010. – №9. – С. 50.
46. Ліщук В. Зв'язок розвитку тонких рухів пальців рук і розвитку мовлення / В. Ліщук. Дефектолог [Текст]. – Київ : Шкільний світ, 2010. – №7. – С.3–16.
47. Лугова І. Розвиток дрібної моторики пальців рук в учнів шестирічного віку // Початкова школа. – 2008. – №7. – С. 6.
48. Лурія А. Р. Розумова відстала дитина / А. Р. Лурія. – М. : Педагогіка, 1960. – 210 с.
49. Луценко І. Культура мовленнєвого спілкування: зміст і методи роботи: розвиток мовлення // Дошкільне виховання. – 2004. – №5. – С. 20–25.
50. Мастюкова Е. М. История логопедии в лицах / М. Е. Мастюкова // Персоналии : метод. Пособие : [рус.]. – Саратов : Наука образования, 2014. – С. 37–38.
51. Маценко Ж. В. Від трьох до семи / В. Ж. Маценко // Психолог. – 2003. – №9. – С. 35.
52. Машталер А. С. Розвиток дрібної моторики у дітей із загальним недорозвиненням мовлення / С. А. Машталер // Таврійський вісник освіти. – 2015. – № 4. – С. 52.
53. Нечипорук В. Граючись – розвиваємось! Корекційно-розвивальна програма розвитку дрібної моторики рук / В. Нечипорук. Психолог. Шкільний світ [Текст] / Всеукраїнська газета для психологів, учителів, соціальних педагогів. – Київ : Шкільний світ, 2001. – С.16–24.

54. Нещерет О.І. Психологія мовленнєвої діяльності: Навчально-методичний посібник. – Ніжин: Академія, 2004. – С. 20–21.
55. Осадча В. Батькам про значення розвитку дрібної моторики рук / В. Осадча // Вихователь–методист дошкіль. закл. : щомісяч. спеціаліз. журн. – 2012. – № 3. – С. 43–50.
56. Павлов І. П. Мозг и психика / Павлов П. И. // Под редакцией М. Г. Ярошевского. – Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996. – 320 с.
57. Палагіна Н. Н. Психология развития и возрастная психология / Н. Н. Палагіна. – М., 2005. – 288 с.
58. Пальчикова гімнастика як основа розвитку дрібної моторики: Навчальний посібник для вчителів початкової школи, методистів з початкового навчання, вихователів ГПД / О. А. Волгіна., Н. М. Головня, Т. В. Книш, Н. Д. Помогаєва. – Макіївка, 2015 – 36 с.
59. Пенькова О. Розвиток мовлення у дітей // Психолог. – 2005. – №42. – С. 12–17.
60. Піроженко Т. «Впевнений старт» для дітей середнього дошкільного віку [Текст] / Т. Піроженко // Вихователь–методист дошк. закл. : щоміс. спеціаліз. журн. – 2019. – № 8. – С. 12–14.
61. Піроженко Т. О. Дитина в сенсорно–пізнавальному просторі: поради до освітньої лінії «Дитина всенсорно–пізнавальному просторі» / О. Т. Піроженко // Дошкільне виховання. – 2012. – №9. – С. 42.
62. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту : В. О. Огнев'юк ; наук. ред. Н. В. Кудикіна, В. У. Кузьменко [та ін.]. – 3–тє вид., доопр. та доп. – Київ : Київ. ун–т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.
63. Радиш С. Пальчикові ігри: розвиток дрібної моторики і мови дітей / С. Радиш // Психолог дошкільця. – 2012. – №9. – С. 55.
64. Раєвський Р.Т. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів: Навч. посіб. / Р.Т. Раєвський, С.В. Халайджі; Під заг. ред. Р.Т. Раєвського // – Одеса : Наука і техніка, 2006. – 132 с.

65. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – Київ : Академвидав, 2005. – 378 с.
66. Самійлик С. Л. Розвиток дрібної моторики в дітей з мовленнєвими порушеннями за допомогою конструктивних ігор Електронний варіант / С. Л. Самійлик. – Режим доступу до джерела: <http://journal.osnova.com.ua/download/45-39-41606.pdf>. – 30.10.2019.
67. Світич С. Пальчикові вправи: і користь, і забава [Текст] / С. Світич // Дошкільне виховання. – 2019. – № 5. – С. 26–27.
68. Смольникова Г. Розвиваймо у малят сенсорику та дрібну моторику / Г. Смольникова // Дошкільне виховання. – 2010. – №7. – С. 32.
69. Стребелева К. А. Специальная дошкольная педагогика / К. А. Стребелевой – М., 2001, – 220 с.
70. Стрюк К. Ще раз про розвиток мовлення: Пріоритетні напрями розвитку мовленнєвої діяльності дошкільнят // Дитячий садок. – 2004. – №47. – С. 45–47.
71. Стряпан В.В. Використання продуктивних видів діяльності у роботі з дітьми середнього дошкільного віку для розвитку дрібної моторики рук // Професійна успішність педагогічного працівника як основа менеджменту якості освітнього процесу: Збірник матеріалів четвертих всеукраїнських педагогічних читань присвячених 80-річчю з дня народження Лідії Кондрашової, - Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2019. – 426 с.
72. Субботский Е. В. Ребенок открывает мир / Е. В. Субботский. – М. : Просвещение, 1991. – 207 с.
73. Сухар В. Л. Пограйся зі мною: Розвиваючі ігри та вправи. 2 – 3 роки [Текст] : / В. Л. Сухар. – Харків : Ранок, 2009. – 160 с.
74. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: У. 5–ти т. – Київ : Радянська школа, 1977, – Т. 4. – С. 626.
75. Тарасун В. Формування мовної особистості – новий напрям логопедичної роботи / В. Тарасун // Дефектологія. – 2007. – № 4. – С. 3–11.

76. Терещенко І. Як розвивати моторику в дошкільників / І. Терещенко // Вихователь–методист дошк. закл. : щоміс. спеціаліз. журн. – 2018. – № 10. – С. 43–48.

77. Федій О. А. Пісочна терапія у просторі професійної діяльності сучасного вчителя почат–кових класів / О. А. Федій // Вісник Житомирського ун–ту імені Івана Франка / гол. ред. П. Ю. Саух. – Вип. – 43. – Житомир : ЖДУ, 2009. – С. 150.

78. Шперкач О. Вплив конструктивних ігор на розвиток логічного мислення дітей старшого дошкільного віку. Електронний ресурс / О. Шперкач. – Режим доступу до джерела: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/shperkach.pdf>. – 11.09.2019.

79. Що таке дрібна моторика та як її розвивати. Електронний ресурс / Острів знань. – Режим доступу до джерела: <http://doshkillya.ostriv.in.ua/publication/code-4505217a66013/list-1d0154f2327>. – 15.09.2019.

80. Яковлева Н. В. Ліплення. Конспекти занять для роботи з дітьми 4–5 років / В. Н. Яковлева. – Харків : Ранок, 2009 – 64 с.

81. Яценко Т. Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Ч. 2 / Т. Яценко, Б. Іваненко, І. Євтушенко. – Київ : Главник, 2008. – 191 с.

АНКЕТУВАННЯ ДЛЯ БАТЬКІВ

1. Як Ви вважаєте, у які ігри найчастіше грає Ваша дитина?
 - а) з використанням художніх матеріалів;
 - б) без використання художніх матеріалів.
2. Скільки творчого матеріалу у Вас вдома (олівці, фарби, пластилін і інше)?
 - а) багато;
 - б) замало.
3. Чим найчастіше бавиться Ваша дитина?
 - а) малює, ліпить, вирізає, конструює;
 - б) читає, дивиться телевізор.
4. Хто складає іграшки після закінчення гри дитини?
 - а) дитина;
 - б) брати/сестри/батьки.
5. Що Ви робите, коли дитина не має бажання займатися художніми видами діяльності?
 - а) починаєте грати разом з нею;
 - б) купуєте нову іграшку.

ТЕСТУВАННЯ ДІТЕЙ НА ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК

Завдання 1

Обладнання. Аркуш паперу й олівець або ручка.

Інструкція. Посадіть дитину за стіл, покладіть перед нею аркуш паперу й попросіть покласти руки так, щоб на аркуші вільно розмістилися обидві долоні з розведеними пальцями.

Після цього обведіть кисті рук дитини олівцем або ручкою. Потім потрібно покласти руки на аркуш паперу так, щоб вони збіглися з контуром. Пояснення для дитини: «Зараз ми з тобою пограємось. Я буду показувати тобі пальчики на твоїй руці, а ти будеш, піднімати тільки той пальчик, на який я вказую. Інші пальчики піднімати не треба». Переконавшись, що дитина правильно зрозуміла завдання – почати тестування. Вказуйте дитині палець, який вона має підняти, торкаючись до нього олівцем. Починати треба з правої руки.

Для того щоб виключити вгадування, вказувати пальці слід у такій послідовності 5–1–2–4–3 (1 – великий палець, 5 – мізинець). Потім вправа проводиться для лівої руки, потім знову для правої і для лівої. Отже, повторюємо вправи для кожної руки двічі. Під час виконання «належного» руху вказівного пальця можуть виявлятися «неналежні» рухи інших пальців. Це відбувається мимовільно. Зайві рухи інших пальців помічають стрілками (від «належного» до «неналежного» пальця).

Ці «зайві» рухи називають синкінезіями. Синкінезії є результатом недостатньої диференційованості рухів, коли під час виконання певної дії включаються додаткові м'язи, які не потрібні для її виконання.

Конспект відкритого інтегрованого заняття з малювання в середній групі (за участю батьків)

Тема: «Літній день».

Мета: ознайомити дітей з технікою малювання. Закріпити знання про те, що літо – це пора року; повторити зміни, які приходять з цією порою. Розвивати образне мислення, творчу фантазію дітей. Виховувати акуратність в роботі. Підтримувати інтерес до вивчення різноманітних способів зображення дійсності (нетрадиційні техніки).

Обладнання: аркуші паперу, фарби, пензлі, ємкості з водою, шматочки целофану, палітри, ноутбук, або колонка для прослуховування музики.

Матеріал: загадки і вірші про літо, ілюстрації із зображенням рослин у різні пори року, картинки із зображенням казкових рослин, класична музика.

Час відкритого заняття: 30 хвилин.

Хід розваги:

I. Організаційний момент.

Вихователь. Вітаю усіх на нашому занятті, але перед початком пропоную відгадати загадку:

<i>Сонечко яскраве</i>	<i>На сонці засмагати.</i>
<i>Цілий день палає,</i>	<i>Як пора ця зветься,</i>
<i>На травиці в гаї</i>	<i>Коли все сміється</i>
<i>Цілий день ми граєм.</i>	<i>І відпочиває?</i>
<i>Раді всі малята</i>	<i>Коли ж це буває?</i>
<i>Цілий день купатись,</i>	
<i>Веселиться й грати,</i>	(Влітку)

– Дорогі діти та наші гості, сьогодні у нас буде незвичайне заняття, ми будемо подорожувати найкращими моментами літньої пори року.

– Хто любить літо?

– Хто з вас народився літом?

– Що ви цінуєте, коли наступає літо? Чому не хочете, щоб воно закінчувалось?

– Давайте з вами по черзі будемо називати факти про літо. Почну я: «літом багато комах»

– Ось такі рослини з'являються влітку (демонстрація ілюстрацій рослин у різні пори року та картин казкових рослин). А яка ваша улюблена рослина?

– Сьогодні ми з вами створимо наш ідеальний літній день, для кожного він свій!

II. Основна частина.

Вихователь.

*За полуниці соковиті,
що так і просяться у рот.
За райдуги, дощем умиті,
над плесом тихоплинних вод.*

*За вдячний труд на хлібній ниві,
коли струмком стікає піт.
За дні, веселі і щасливі,
що нам дарує щедро світ.*

*За ігри й забавки без ліку
та як же літо не любить!
Цей неповторний час канікул,
де незабутня кожна мить.*

Володимир Верховень

Вірш «За що ми любимо літо?»

– Дітки, перед вами на партах є аркуші паперу, я пропоную вам, зобразити на ньому небо (показує різні приклади). У цей час, наші гості отримують картки з завданням та також його виконують.

– Яким буває небо? Тож зобразіть небо таким, яким воно вам подобається, яким ви його бачили влітку.

– Давайте зробимо наше небо незвичайним (показує приклад роботи з целофаном).

– Одну або кілька фарб великими плямами нанести на целофан. Потім прикласти до аркушу паперу і притискаючи розгладити. Залежно від плям,

від напрямку розгладжування виходять різні зображення. Можна робити відбиток на мокрому папері – буде інший ефект.

На картках у батьків завдання розмалювати квітку, траву, дерево зонтик, морозиво, або інший шаблон з поданих (заготовлені вирізки з папіру). Можна обрати декілька шаблонів та розмалювати їх. Батьки та діти можуть обговорити майбутню композицію, або працювати над різними частинами без попередньої домовленості. Під час роботи, вихователь допомагає дітям та батькам, а також лунає спокійна класична музика.

– В нас вийшли дивовижні картинки, але один без одного вони не такі яскраві, давайте з вами з'єднаємо небо та заготовки ваших батьків. Як вам такі композиції? Подобаються? (Вихователь видає клей та пропонує помінятися шаблонами, якщо комусь не подобається їх композиція).

Фіз. хвилинка і пальчикова гімнастика.

У садках — смачна малина,

Агрус, яблука, ожина.

Фрукти й зелень соковита —

Це смачні дарунки літа!

III. Заключна частина.

– На цьому занятті ми дізнались про літню пору багато нового, створили свій день.

– Що вам сподобалося найбільше?

Рефлексія з батьками та загальна виставка робіт на стенді.

Конспект інтегрованого заняття з малювання в середньої групи

Тема: «У пошуках Пензлика»

Мета: вправляти дітей у застосуванні знайомих технік малювання у нестандартних ситуаціях; самостійно розв'язуючи проблеми, що склалися. Виховувати почуття взаємодопомоги, взаємоповаги під час колективного малювання. Розвиток дрібної моторики рук.

Обладнання: гуаш різних кольорів у банках і піддонах, вологі серветки, кришечки різного діаметру, пензлик.

Матеріал: лялька Оля, лялька Андрійко, Їжачок, Ведмідь, Сова.

Хід заняття:**I. Організаційний момент.**

— Сідайте, діти, зручніше, я вам дещо розкажу. В одній казці жила собі лялька Оля, яка дуже любила малювати. І був у неї братик Андрійко. Андрійко був ще маленьким, і не вмів користуватися пензлем. Він малював пальчиками. Але одного разу Оля пообіцяла, що коли повернеться з дитячого садочка, то навчить його правильно поводитись із пензликом. Андрійко не став чекати, і коли Оля з мамою пішли до дитсадка, без дозволу взяв у руки Ольчиного пензля. Він стукав ним, сильно натискав, але пензлик або зовсім не малював, або ж залишав слабкий, нечіткий слід. Андрійкові набридло це заняття, він розсердився і кинув пензлика за шафу. Оля дуже засмутилась, але не стала сварити братика, а вирішила разом з ним пошукати свого улюбленого пензлика. Давайте допоможемо лялькам у їх пошуку!

— Як ви гадаєте, звідки потрібно розпочати пошук? Звісно, із шафи! Адже саме туди Андрійко закинув пензля (діти заглядають під шафу, знаходять там Їжачка).

— Добридень, Їжаче! Чи не підкажеш нам, де пензлика шукати?

— А ви пригостіть мене яблучками, тоді скажу! (Дає дітям аркуш паперу круглої форми, у вигляді тарілочки).

II. Основна частина.

— Давайте поміркуємо, як можна намалювати яблучка без пензля? Справді, можна зробити відбитки пальчиками. Занурюйте пальці у фарбу і малюйте на тарілочці великі і маленькі яблука червоного і жовтого кольору (діти малюють колективний малюнок).

— Пригощайся, Їжаче!

— Дякую! Понесу діткам своїм, і ми разом поласуємо! А ви ідіть стежкою до Ведмедика, він допоможе! (діти ідуть по колу під музику, зустрічають Ведмедика).

— Ведмедику! Чи не знаєш ти, як нам пензлика знайти?

— А ви пригостіть мене малинкою, тоді скажу!

— Діти, як можна намалювати ягідки, якщо пензлика у нас нема? Треба це зробити гарно і швидко! Так, правильно, намалюймо пальчиками! (Діти малюють пальчиками ягідки у кошику).

— Ось, Ведмедику, повний кошик малини, пригощайся!

— Дякую вам! Ідіть цією стежкою до тітоньки Сови, вона все знає і обов'язково вам допоможе! (Діти проходять по ребристій доріжці).

— Тітонько Сово! Підкажіть, будь ласка, де знайти Олиного пензлика!

— А навіщо вам пензлик? Адже світ давно уже розфарбований, і все навколо темне і тьмяне! Таким я бачу його вночі!

— Ні, тітонько, ви помиляєтесь! Світ – яскравий, кольоровий, радісний! Діти, розкажіть Сові, які кольори ви знаєте! (Діти називають кольори).

— Я вдень сплю, і мені дуже шкода, що вночі не видно тих кольорів, про які ви казали!

— А ми намалюємо тобі феєрверк! Він кольоровий, радісний, і його добре видно на нічному небі! (на чорному ватмані малюють пальчиками феєрверки для Сови).

III. Заклучна частина.

— Спасибі вам, діти! Яка я щаслива, що побачила так багато яскравих кольорів! Насправді я слідувала за вашою подорожжю і зрозуміла, що ви дружні, працьовиті діти! Умієте знаходити вихід із складного становища,

умієте працювати разом, допомагати друзям. Сподіваюсь, ви допоможете Олі навчити її братика правильно поводитись із пензликом: не натискати сильно, малювати за ворсом, акуратно мити і витирати після роботи. Тоді він не буде ображатися, а стане вам гарним помічником. Виходь, пензлику! В цьому садочку тебе не образять ні діти, ні ляльки! (Діти допомагають лялькам вимити і висушити пензлика).

— Дітки, ми сьогодні з вами дуже гарно попрацювали і тому заслуговуємо на відпочинок. А для батьків ми влаштуємо виставку, щоб вони також помилувалися нічним феєрверком.

Конспект інтегрованого заняття з ліплення в середній групі

Тема: «Чаша для Даринки»

Мета: вчити ліпити з круглої форми чашку шляхом вдавлювання пластиліну, згладжувати поверхню мокрою ганчіркою; прищеплювати інтерес до творів народного мистецтва, предметів побуту; виховувати акуратність; розвивати дрібну моторику рук.

Обладнання: зразки чашок, лялька, пластилін, дощечка для розкачування пластиліну, серветка, стека.

Матеріал: вірші, ілюстрації.

Хід заняття:

I. Організаційний момент.

— У ляльки Даші скоро день народження. Даша запросила до себе в гості подруг і вже придумала, чим вона їх буде пригощати. На столі обов'язково будуть фрукти: апельсини, мандарини, яблука, груші. А ще Даша вирішила спекти печиво, пряники.

— А куди ж все це розкласти? Подивилася вона весь свій посуд: тарілки є, чайні чашки є, а потрібної чаші для фруктів, печива і пряників немає. Ось, наприклад, такий, як ці чаші (показ зразків декоративних чаш).

— Подивіться, які вони глибокі. Фруктів або печива сюди багато вміститься. А як вони красиво оздоблені! Діти, як же допомогти Даші? (відповіді дітей)

II. Основна частина.

Правильно, давайте зліпимо чашу з пластиліну.

Етапи виконання роботи:

1. Скатування кулі.
2. В кулі робимо поглиблення.

Фіз. хвилинка і пальчикова гімнастика.

Перш ніж почати ліпити чашу давайте розімніть пальчики.

На моїй руці п'ять пальців,

П'ять хватальців, п'ять держальців.

Щоб стругати, щоб пиляти,
Щоб дарувать, щоб дивувати.

(ритмічно стискати і розтискати кулачки)

— Подивіться, яка вона виходить, якщо ми продавим кулю пальцем. Ось тепер наш шматочок пластиліну стає чашею. Залишилося тільки її пригладити. Але ми робимо святкову чашу, значить, ми обов'язково повинні її прикрасити.

— Подивіться, як це можна зробити спеціальною паличкою або стеком (вихователь показує послідовно всі операції виготовлення чаші).

— Ось така чаша вийшла у мене. Я думаю, ваші чаші будуть ще краще.

Діти виконують ліплення чаші, самостійно вибираючи малюнок для декорування.

— Ви напевно втомилися, давайте відпочинемо!

— Сядьте зручно, закрийте очі. Уявіть, що ви перебуваєте в чарівній країні. Тут живуть тільки добрі люди і звірі, ростуть найкрасивіші квіти, після дощу на небі з'являється яскрава веселка. Вам добре і спокійно. Ви можете робити все, що вам хочеться. Ви бачите чистий берег і воду. Поплавали в морі. Відчуєте приємну свіжість морської води (вихователь пропонує дітям відкрити очі і розповісти про свої почуття, відчуття, запам'ятати їх).

III. Заключна частина.

Роботи дітей виставляються на стенді.

— Діти, ми допомогли Даші? Як ми їй допомогли?

— Молодці!

Конспект інтегрованого заняття з ліплення в середній групі

Тема: «Фрукти».

Мета: ознайомити дітей з прийомами ліплення предметів овальної і круглої форми; вчити передавати особливості кожного предмета; вчити пальцями відтягувати, скругляти кінці, згладжувати поверхню. Виховувати самостійність; розвиток дрібної моторики рук; розвивати уяву, творчі здібності дітей.

Обладнання: солоне тісто, дощечки, стеки.

Матеріал: вірші, муляжі фруктів.

Хід заняття:**I. Організаційний момент.**

— Діти, коли ми збираємо урожай з вами? (Осінню). Восени ми збираємо врожай фруктів і овочів. Давайте згадаємо, де ростуть овочі та фрукти? (Фрукти — в саду, овочі — в городі). Сьогодні я отримала незвичайну посилку. Щоб дізнатися, що в ній знаходиться, потрібно відгадати загадки. Слухайте уважно.

Його всі люблять дітки,
Заліза в нім багато,
Рум'яне і хрустке.
А ну, скажіть, малята,
То що ж воно таке?
(Яблуко).
Запах, колір – все відмінне,
Посміхнешся неодмінно.
Як серединку кусати,
Скривить так, що й не впізнати.
(Лимон).
Смачні — оближеш пальчики,
Помаранчеві м'ячики.

Але тільки в них я не граю

Я одразу їх з'їдаю.

(Мандарин).

Лампочка вгорі висіла,

Стала смачна, пожовтіла.

Діти лампочку зірвали,

З апетитом скуштували.

(Груша).

Цілий ящик південного сонця

В Новий рік завезли в магазин.

Здогадайтеся, діти, то що це?

Екзотичний смачний...

(Апельсин).

Наче місяць молодий,

Тільки жовтий і смачний.

(Банани).

У міру відгадування, на стіл виложуються муляжі фруктів.

II. Основна частина.

— Молодці діти, всі фрукти згадали.

— Діти, а що можна приготувати смачне, солодке з фруктів? (варення і компот). Я пропоную вам сьогодні зварити пригощання з яблук і груш. А так як у нас яблук і груш всього по одній штучці, давайте з солоного тіста зліпимо ще, щоб точно на всіх вистачило! Складемо наші фруктики у чашу, яку ми робили для Даринки на минулому занятті.

Фіз. хвилинка і пальчикова гімнастика.

Ми сьогодні в сад підемо,

Фрукти різні ми знайдемо (діти крокують на місці).

Раз, два, три, чотири, п'ять,

Будемо фрукти ми збирати (плескають у долоні):

Груші, яблука і сливи (по черзі загинають пальці на лівій руці),

Виноград і апельсини.

Будемо з дерева зривати (піднімають по черзі то праву, то ліву руки),

Всіх знайомих пригощати (простягають руки вперед долонями вгору),

Гілочку нагни (опускають руки, встають на повну ступню),

Стиглих яблук зірви (роблять хапальні рухи руками).

— Перед початком роботи повторюємо прийоми ліплення (скочування кулі, ковбаски, сплющення).

Діти самостійно виконують завдання.

Етапи виконання роботи:

1. Відщипнути невеличкий шматочок солоного тіста потрібного кольору і скачати кульку. Маленькі кульки можна скачувати пальчиком.

2. Відщипнути зелений колір солоного тіста і розкачати блинчик, з якого стекою вирізати листя.

3. З'єднати кульку—яблучко з листям.

4. Просушити на підвіконнику роботи.

III. Заключна частина.

— Молодці, діти! Скільки у нас вийшло яблук і груш, які вони все акуратні, як справжні. Пригощання з наших фруктів вийде дуже смачне.

Конспект інтегрованого заняття з аплікації в середній групі

Тема: «Пейзаж».

Мета: ознайомити вихованців з видами аплікацій; формувати вміння працювати з папером, використовуючи при цьому необхідні інструменти і пристосування; вдосконалювати навички роботи з ножицями та клеєм; розвивати творчі здібності, дрібну моторику пальців рук, охайність, посидючість; прищеплювати інтерес до предмета.

Обладнання: кольоровий папір; картон, ножиці, клей, серветка для рук.

Матеріал: аудіозапис пісень з циклу «Пори року» П. І. Чайковського; репродукції картин І. Левітана «Золота осінь», В. Полєнова «Золота осінь».

Хід заняття:

I. Організаційний момент.

— Сьогодні на занятті ми будемо подорожуватимемо лісом. Ми дізнаємося, що таке пейзаж, розглянемо репродукції картин відомих художників і спробуємо самостійно виготовити власну аплікацію з пейзажем.

II. Основна частина.

— Початок весни, або осені завжди чарівний. Повітря стає прозорим, мов кришталь, а небо голубе–голубе. Восени досягають цілющі плоди шипшини. Навесні чути грім, що вітається з полями. Осінь, наче художник, велетенським пензлем розфарбовує у яскраві кольори плоди та листя. Ось так починається осінь. Пахне чебрецем, опеньками, спілими яблуками. А весна ніжна і тендітна, мов дівчина. Вона розквітає і все навкруги за нею повторює. Дерева ніби вдихають весняне повітря і розпускають свої різнобарвні листочки (лунає п'єса П. І. Чайковського з циклу «Пори року»).

— Що бажаєте сказати про прослухане?

— Який настрій, які почуття викликала у вас музика? (Відповіді дітей)

— Її написав видатний композитор Петро Ілліч Чайковський і присвятив одній з пір року. Як ви гадаєте, якому?

— Чому ви так вважаєте?

— Ви, напевно, вже здогадалися, що сьогоднішнє заняття буде присвячене дивовижним різноманітним фарбам, які дарує нам матінка–природа у різні пори року.

— Чи хотілося б вам зараз опинитися в осінньому лісі, а у весняній казці?

Діти розглядають репродукції картин І. Левітана та В. Полєнова.

— Чи подобаються вам ці картини?

— Що на них зображено?

— Хто з вас знає, як називаються такі картини?

— Це пейзажі. Пейзаж — це зображення природи. Багато видатних художників зверталися до цього жанру образотворчого мистецтва. А ми сьогодні на занятті спробуємо зобразити красу осіннього лісу за допомогою кольорового паперу.

— Що можна зобразити на такій аплікації? (Відповіді дітей)

— Які дерева ви знаєте?

— Відгадайте загадки.

1) Зріст у неї, як в ліщини,

А плоди, немов в калини.

Взимку пташечок годує,

Ягідками їх частує.

(Горобина)

2) Чорно–біла одежина,

Зверху листяна хустина.

Як весна дарує сік,

П’ємо радо цілий рік.

(Берізка)

3) Мов зелений їжачок,

Має безліч голочок.

Поспішає до оселі

В новорічні дні веселі.

(Ялинка)

4) Боягузка у гайочку
Заховалась за дубочки.
Не лякав ніхто панянку,
Та тремтить безперестанку.

(Осика)

5) В жовто—біле платтячко вбереться,
Аромат духмяний ллється.
А потім вкрита чисто
З чорних ягідок намисто.

(Черемха)

6) Стовбур рівний, як колона,
А листочки, як корона.
Влітку листячко зелене,
А як осінь, то червоне.

(Клен)

7) Що за диво? На гіллі
Їжачки ростуть малі.
В них гостренькі колючки
Та зелені кожушки.

(Каштани)

— Сьогодні ми спробуємо зобразити на пейзажі дуже чарівні гілочки на деревах.

Фіз. хвилинка та пальчикова гімнастика.

Трава низенька—низенька,
дерева високі—високі.
Вітер дерева колише—гойдає.
Птахи летять відлітають,
а діти тихенько сідають.

— Сподіваюсь, що ви до сьогоднішнього заняття, милувалися деревами, кущами, квітами, всією природою. Спробуємо цю красу закарбувати на наших аплікаціях.

Інструктаж вихователя (демонстрування та аналіз зразка).

— Ви можете відтворити пейзаж за зразком, або створити власний, користуючись репродукціями картин, які ми розглядали.

— Перед початком роботи поміркуйте: що саме ви зробите, як будуть розташовані деталі зображень.

— Відповідно до задуму оберіть розташування аркуша паперу.

— Розгляньте шаблони виробів. Як краще вирізати дерева, сонечко, птахів?

За бажанням можна виготовити аплікацію за власним задумом.

Етапи виконання роботи:

1. Оберіть картон за основу.
2. За шаблоном розмітьте, а потім виріжте сонечко і птахів з паперу, складеного навпіл.
3. Наклейте сонечко повністю, а пташкам надайте об'ємної форми.
4. Додайте додаткові деталі. З невеликих уривків кольорового паперу зробіть листочки дерев.

— Які навчальні речі та інструменти вам знадобляться?

— Як правильно користуватися ножицями?

— Чого потрібно дотримуватися під час роботи з клеєм?

Самостійна робота дітей.

— В кожного з вас вийшли дуже гарні дерева, а тепер давайте з вами зробимо ще багато–багато зеленого листячка з кольорових аркушів (діти рвуть папір).

— Давайте складемо наші листочки у коробочку і на наступному занятті з ними попрацюємо.

III. Заключна частина.

— Ви сьогодні гарно попрацювали, уважно мене слухали, і у вас вийшли чудові композиції.

— Яка робота вам сподобалася найбільше?

- Які ви помітили помилки, недоліки?
- З яким настроєм завершуєте роботу?
- Про що хотіли б розповісти своїм батькам?
- Що таке аплікація?
- Що таке пейзаж?

Конспект інтегрованого заняття з аплікації в середній групі

Тема: «Пейзаж».

Мета: ознайомити дітей з пейзажем; формувати вміння працювати з папером, використовуючи при цьому необхідні інструменти і пристосування; вдосконалювати навички роботи з ножицями та клеєм; розвивати творчі здібності, дрібну моторику пальців рук, охайність, посидючість; прищеплювати інтерес до предмета; вміння працювати у колективі.

Обладнання: кольоровий папір; картон, ножиці, клей, серветки для рук.

Матеріал: аудіозапис пісень з циклу «Пори року» П. І. Чайковського.

Хід заняття:

I. Організаційний момент.

— Сьогодні на занятті ми знову подорожуватимемо лісом. Ми спробуємо виготовити власну аплікацію з пейзажем колективно. Усі разом будемо працювати над одним великим пейзажем як справжні митці.

II. Основна частина.

— На минулому занятті з аплікації ми з вами рвали багато—багато аркушів паперу зеленого кольору і складали в коробочку. От сьогодні настав час її відкрити і попрацювати з ним знов (вихователь дістає коробку з напрацюванням дітей).

— Ось на такому великому плакаті ми будемо з вами розміщувати наш пейзаж. Де ми розмістимо дерево? (У центрі) А де будуть наші пташенята? (у горі, де небо) Які ви молодці. Тому давайте з вами приступимо до роботи.

— Кожен з вас зробить свою пташку. Давайте згадаємо правила роботи з ножицями та трафаретами, якими ми користувались на минулому занятті.

— Які навчальні речі та інструменти вам знадобляться?

— Як правильно користуватися ножицями?

— Чого потрібно дотримуватися під час роботи з клеєм?

Самостійна робота дітей (вирізування пташок і інших деталей пейзажу за вибором дітей).

— А тепер ми з вами трішки знов порвем аркуші паперу, тільки сьогодні не зеленого кольору, а коричневого. Знаєте що ми складемо в нашій аплікації з цих двох кольорів? (Дерево).

Самостійна робота дітей.

Фіз. хвилинка і пальчикова гімнастика.

Наче сонечко на вітах,

зацвіли пахучі квіти.

Втішилась сім'я бджолина,

— буде з медом вся родина.

— Ми вже зробили з вами усі частини нашого пейзажу, мерщій його приклеювати. *Етапи виконання роботи:*

- прикладання до ватману (примірка усіх частин);
- приклеювання основного – дерево;
- приклеювання пташок і інших деталей.

Самостійна робота дітей під керівництвом вихователя.

— Подивіться, яка чудова робота у нас вийшла. Велике могутнє дерево і багато пташенят, чи не краса? Пропоную вам зробити виставку для батьків і показати цю красу.

III. Заклучна частина.

— Ви сьогодні гарно попрацювали, уважно мене слухали, і у вас вийшла чудова спільна робота.

— Що вам сподобалось найбільше у співпраці?

— Які ви помітили помилки, недоліки у інших дітей та у себе?

— Що ми робили сьогодні на занятті?

— З яким настроєм завершуєте роботу?

— Про що хотіли б розповісти своїм батькам?

Конспект заняття на прогулянці з використанням пісочної терапії в середній групі (рекомендовано у літній період)

Тема: «Світ неживої природи».

Мета: вчити дітей спостерігати за зразками різного виду камінців, ґрунту; з'ясувати властивості піску, камінців та ґрунту; розвивати творчу уяву, спостережливість; навчити працювати з вологим піском.

Обладнання: підготувати вологий пісок, набір камінців різних форм та кольорів, іграшки для рухливих ігор.

Матеріали: вірші.

Хід заняття:

I. Організаційний момент.

Вихователь читає вірш.

*Цей камінчик, камінець,
Що маленький бігунець.
З руки в руку скаче.
Ніхто з діток не плаче.
Де він зупиняється,
Там диво відбувається.*

II. Основна частина.

Бесіда.

- Які камінці на дотик?
- Постукайте ними.
- Чи можна їх розбити, зламати, зім'яти?
- Чому?
- Камінці належать до живої чи неживої природи?
- Чи однакового вони розміру, кольору?
- Що з ними можна робити?

Творче завдання. Діти викладають візерунки на піску, прикрашають камінцями споруди. Вихователь роздає дітям формочки для гри з піском, пропонує розглянути пісок.

Бесіда.

— Із чого складається пісок?

Дослід. Вихователь пропонує дітям зліпити пасочку з піску.

— Чому пасочка не вийшла? Пересипати пісок з відерця у відерце.

— Які властивості піску ви спостерігаєте?

— Що слід зробити з піском, щоб він ліпився?

Висновок. З мокрого піску можна ліпити, а сухий пісок сипкий і не ліпиться.

Пісочна терапія.

1. Привітаємося з піском.

Діти вітаються з пісочком, розповідають як грались з ним на подвір'ї, де бачили його ще. Вихователь розповідає у яких сферах життя використовують пісок. Розповідає про кінетичний пісок і чим він відрізняється від звичайного (підготовка до заняття 2).

2. Загадкові сліди.

Діти у формі гри виконують вказівки вихователя. Копіюють сліди тварин пальчиками за зразком. Порівнюють різні сліди по колу.

3. З гірки на гірку.

Розгладження піску та створення гірок у парах.

4. Хвильки.

Створення хлиль (за типом морських) за зразком вихователя.

5. Хто заховався?

У формі гри діти в парах/групах ховають пальчики і пропонують відгадати, який заховався у пісок, а які вільні.

Дослід. Вихователь пропонує дітям доторкнутися до землі. Яка земля на дотик? Стисніть землю в кулак. Що з нею відбулося? (Зліпилася)

— Як довести, що земля містить воду? (Взяти до рук серветку, насипати землі і щільно притиснути)

- Що з'явилося на серветці? (Волога пляма)
- На що схожа волога земля? (На глину)
- Чому? (Із неї можна ліпити)
- В якій землі ростуть рослини краще — у сухій чи вологій?
- Якщо земля суха, як зробити її вологою?

Рухлива гра «Збий ковпак»

Мета: закріплювати знання дітей про живу і неживу природу.

Хід гри:

Діти камінцями намагаються збити пірамідку.

Рухлива гра «Вудочка»

Мета: продовжувати вчити дітей стрибати на обох ногах на місці; розвивати увагу, кмітливість.

Хід гри:

Діти стають у коло, всередині кола одна дитина, яка тримає шнур—«вудочку».

Діти підстрибують на місці так, щоб шнур не торкнувся ніг.

III. Заключна частина.

- У нас сьогодні вийшла чудова спільна робота. Ми плідно попрацювали
- Що вам сподобалось найбільше?
- Які нові цікавинки ви дізналися?
- Що ми робили сьогодні на занятті?
- З яким настроєм ми йдемо у групу?
- Про що хотіли б розповісти своїм батькам?

Конспект інтегрованого заняття з використанням пісочної терапії в середній групі

Тема: «Казкова країна піску».

Мета: розвивати дрібну моторику пальців рук, тактильні відчуття, сенсорні здібності під час виконання певних завдань, кольорове сприйняття, кмітливість, розвивати зв'язне мовлення, пізнавальну активність, слухове сприйняття, ігрові навички з піском, вміння розрізняти предмети за смаковими якостями. Знайомити дітей з властивостями кінетичного піску (ліпиться, сиплеться, набуває заданої форми), будувати образ предмета та використовувати його в ігровій діяльності, вчити малювати прямі лінії, використовуючи пляшечки з піском, привчати до дослідницької діяльності. Виховувати дбайливе ставлення до оточуючого світу, інтерес до спільних практичних дій з однолітками, самостійність, почуття взаємодопомоги, естетичне сприйняття, посидючість, акуратність.

Обладнання: сонечко з прищіпками, накидка на стільчики «Потяг» з гудзиками, колеса до потяга з петельками, фрукти: банан, виноград, лимон, апельсин, яблуко, кошик з макетами цих фруктів, кінетичний пісок для вихователя і на таці в кожної дитини, 5 веселих чоловічків з кіндерів, 5 м'ячиків для розкочування піску, 5 ножиків. формочки для випікання печива, мозаїка, формочки для пасочок, зображення сонечка на ватмані, пляшечки з піском звичайним, магнітна дошка.

Матеріали: логоритмічна забавлянка «Пісок», пісня про сонечко, потішка «Паровоз загудів».

Хід заняття:

I. Організаційний момент.

Вихователь. *Ранок добрий наступив, діти посміхаються,*

Так давайте всі гарненько разом привітаємся (діти вітаються).

У нас сьогодні наче свято, гостей зібралось багато,

Тепер на мене подивіться і гарненько посміхніться.

*Посміхніться всім навколо – небу, сонцю, людям,
І тоді обов'язково день веселим буде.*

II. Основна частина.

Вихователь. Чому такий похмурий, невеселий день? Давайте розбудимо сонечко, запросимо його до нас у гості, а щоб воно прокинулося зробимо йому промінці (діти під музику про сонечко прищеплюють прищіпки-промінці для сонечка. Вихователь на магнітну дошку вивішує зображення сонечка).

Вихователь. Тепер давайте разом з сонечком вирушимо у подорож до казкової країни піску та відвідаємо її чарівних мешканців – веселих чоловічків. Хочете? Але нам потрібно привезти їм гостинців, давайте привеземо їм фрукти. Щоб покласти фрукти в кошик, нам потрібно їх відгадати, скуштувавши заплющеними очима (діти заплющують очі і скуштувавши фрукт, знаходять його макет на столику, називають та кладуть у кошик. На столику – макети фруктів: банан, апельсин, яблуко, лимон, виноград).

Вихователь. Молодці, усе відгадали, фрукти в кошик назбирали. Вихователь на магнітну дошку вивішує зображення фруктів.

Вихователь. Діти, а на чому ми поїдемо до казкової країни піску? (вихователь звертає увагу дітей на потяг). Погляньте, у нашого потяга немає коліс. Відремонтуюмо його? (діти причіплюють колеса потяга на гудзики та сідають на потяг. Вихователь на магнітну дошку вивішує зображення потяга).

Вихователь. Пригадаємо нашу пісеньку про паровоз:

*Паровоз загудів і вагони покотив
Чу-чу, чу-чу я далеко вас помчу.*

Пальчикова гімнастика «Привітаємось з пісочком».

Вихователь. Ось ми діти у країні чарівного піску. Погляньте, він незвичайний і схожий на живий. Давайте привітаємось з пісочком (у кожної дитини та вихователя таця з кольоровим кінетичним піском)

- погладимо пісок долонькою;
- полоскочимо пісочок пальчиками;
- покрапаємо як дощик.

Вихователь. Діти, давайте поглянемо, хто ж заховався у пісочку? Пошукайте їх самостійно. Так, це веселі чоловічки. Вихователь на магнітну дошку вивішує зображення веселих чоловічків.

Вихователь. Чоловічки дуже великі ласуни, тож давайте приготуємо для них частування.

1. «Напечемо пиріжків» (діти разом з вихователем ліплять пиріжки та нарізають їх ножиками на скибки).
2. «Смачне печиво» (вихователь роздає м'ячики, щоб діти розкатали пісок. Діти з вихователем вирізають «печиво» за допомогою формочок для випікання).
3. «Приготуємо торт» (діти за допомогою формочок роблять пасочки, прикрашають їх мозаїкою).

Вихователь на магнітну дошку вивішує зображення солодоців.

Вихователь. Бачите, діти, скільки смаколиків ми приготували нашим чоловічкам, настав час прощатися. Покажіть, як ми махаємо ручкою до побачення. Отже, залишимо відбиток нашої долоньки їм на згадку. А щоб нашим чоловічкам не було сумно подаруємо їм для настрою сонечко, яке ми намалюємо піском.

На ватмані зображене сонечко, в якого немає промінців. Діти беруть пляшечки із звичайним піском, на кришечках пляшок зроблені отвори. Діти малюють піском промінці для сонечка.

Вихователь. Ось, яке гарне сонечко ми подаруємо нашим чоловічкам.

ІІІ. Підсумок заняття.

Діти за допомогою запитань вихователя та зображень, які вивішені на магнітній дошці роблять підсумок заняття:

- Діти, кого ми розбудили? (сонечко).
- Що ми відремонтували? (потяг).

- Що ми зібрали у кошик? (фрукти)
- Кого ми зустріли в країні піску? (веселих чоловічків)
- Що ми готували для чоловічків? (печиво, торти, пиріжки)
- Що ми подарували чоловічкам? (подарунок)

Конспект інтегрованого заняття з конструювання в середній групі

Тема: «Світ навколо».

Мета: продовжувати вчити дітей конструювати; розвивати дрібну моторику рук. Виховувати у дітей обережного ставлення до матеріалів, з якими вони працюють. Розвивати творчу уяву, увагу і мислення.

Обладнання: конструктор Лего (набір для конструювання машин).

Матеріали: загадки, вірші, музичний супровід.

Хід заняття:**I. Організаційний момент.**

— Діти, в зайчика сталося лихо, з печі викотилася жаринка і почалася пожежа (звучить аудіо запис сигналу пожежної машини). До дітей виїжджає іграшкова пожежна машина

— Як називається ця машина та навіщо вона потрібна людям? Чому пожежна машина має червоний колір? (Це колір тривоги).

— Навіщо пожежній машині такий гучний сигнал? (Щоб усі ще здалеку почули, як пожежна машина мчить на пожежу і поступилися їй дорогою) Куди виїжджає пожежна машина? (На пожежу) Як називають людей, які гасять пожежу? (Пожежники)

Діти разом з вихователем розглядають машину, мацають деталі, називаючи їх: довга прямокутна драбина, круглі колеса, квадратна кабіна. Діти катають по підлозі, відтворюють її сигнал.

Фіз. хвилинка та пальчикова гімнастика.

Діти беруться одне за одного і ланцюгом прямують за вихователем, який тримає пожежну машину. Вони «їдуть» гасити зайчикові хатку. Підійшовши до будинку, повторюють за вихователем різноманітні рухи: «набирають» та «виливають» воду, струшують руки, «відганяють» дим від обличчя й інше.

II. Основна частина.

— Ну ось ми погасили разом зайчикову хатку! Машина поїхала в гараж, а ми з вами побудуємо свою пожежну машину. Хай вона в нашій групі живе та захищає від вогню нас і наші іграшки. Нумо, разом до роботи!

Етапи виконання роботи:

1. Діти разом з вихователем конструюють корпус пожежної машини, використовуючи бруски, циліндри, кубики з набору Лего.
2. Вихователь звертає увагу дітей на форму складових машин відповідно характеризуючи її: пожежна машина прямокутна, кабіна у неї квадратна, колеса круглі.
3. Приєднання коліс до готового корпусу.

Після закінчення вихователь ще раз умикає аудіо запис сирени: машина готова до роботи.

III. Заключна частина.

— Яку машину ми сьогодні побудували? (пожежну)

— Що вона буде в нас робити? (рятувати наші іграшки від пожежі)

Конспект інтегрованого заняття з конструювання в середній групі

Тема: «Світ навколо».

Мета: продовжувати вчити дітей конструювати; розвивати дрібну моторику рук. Виховувати у дітей обережного ставлення до матеріалів, з якими вони працюють. Розвивати творчу уяву, увагу і мислення.

Обладнання: конструктор Лего (набір для конструювання будинків).

Матеріали: загадки, вірші, музичний супровід.

Хід заняття:

I. Організаційний момент.

— Діти, в нашого зайчика знов сталося лихо – почалася пожежа (звучить аудіо запис сигналу пожежної машини). До дітей виїжджають іграшкові пожежні машини, які вони конструювали на минулому занятті.

— Як називається ця машина та навіщо вона потрібна людям? (пожежна машина).

— Поки наші машини поїхали допомагати зайчику, ми маємо створити домівку для автомобіля. Це буде така ж сама будівля як і ваш дім, тільки з однією кімнатою.

Діти разом з вихователем розглядають деталі з набору Лего, називаючи їх: довга прямокутна драбина, бруски прямокутні та для кутіві.

Фіз. хвилинка та пальчикова гімнастика.

Діти беруться одне за одного і ланцюгом прямують за вихователем, який тримає пожежну машину. Вони «їдуть» гасити зайчикові хатку.

Промовляючи:

Любі хлопчики й дівчатка,

Слухайте, що каже татко:

«Сірників до рук не брати!

Бо згоріти може хата!»

І до мами прислухайтеся:

«Із вогнем, малі, не грайтесь!»

Сірники – то не забава!

Гратись з ними – марна справа!»

Підійшовши до будинку вмочують руки у воду і збризкують на будинок.

III. Основна частина.

— Давайте з вами зробимо домівку для машинки, щоб вона не заважала перехожим. Нумо, разом до роботи!

Етапи виконання роботи:

1. Діти разом з вихователем конструюють стіни гаражу для пожежної машини. Роблячи їх за розміром такими, як і сама машинка.
2. Вихователь звертає увагу дітей на форму приміщення відповідно характеризуючи її: пожежна машина прямокутна, а отже і гараж у неї буде прямокутний.
3. Приєднання даху до готових стін (з допомогою вихователя).

Після закінчення вихователь ще раз умикає аудіо запис сирени: машина готова до роботи.

III. Заключна частина.

— Яку машину ми сьогодні побудували? (ми будували на машину, а гараж).

— Навіщо він потрібен нашій машинці? (щоб відпочивати і не заважати перехожим).

Заключне інтегроване заняття з малювання в середній групі

Тема: «Дерева».

Мета: продовжувати знайомити дітей з технікою малювання. Закріпити знання про те, що дерево – це живий об’єкт, який дихає, живиться, росте. Розвивати образне мислення, творчу фантазію дітей. Виховувати акуратність в роботі. Підтримувати інтерес до вивчення різноманітних способів зображення дійсності (нетрадиційні техніки).

Обладнання: аркуші паперу, фарби, пензлі, ємкості з водою.

Матеріал: загадки про дерева, ілюстрації із зображенням дерев у різні пори року, картинки із зображенням казкових дерев.

Хід заняття:

I. Організаційний момент.

— Діти, послухайте, будь ласка, загадку і спробуйте її відгадати:

Що повітря очищає,
вдень від спеки захищає
ще й від вітру в час негоди,
є частинкою природи.

(Дерево)

— Як ви гадаєте, чому в загадці сказано, що дерево спасає нас від вітру? (після довгої зими на деревах з’являються тоненькі ніжні листочки і квіти, які перешкоджають вітру).

— Чому влітку від спеки рятує? (у спекотну погоду всім приємно відпочити в прохолодній тіні дерев).

— Бачите, як багато інформації містить одна невелика народна загадка. А послухайте ще одну загадку: Що це за диво біля вікна: багато рук, а нога одна? (Дерево)

— Поміркуйте, одна нога у дерева, це що? (Стовбур). А що названо руками? (Гілки) — Правильно, діти. В казках і мультфільмах ми часто можемо бачити, як дерева користуються своїми гілками, як руками. Це тому, що

дерева – живі. Вони дихають (адже усім рослинам потрібне повітря), живляться (своїми коренями всмоктують поживні речовини із землі), ростуть, інколи навіть хворіють і гинуть. Взимку дерева сплять, а навесні прокидаються, і тоді на гілках з’являється ніжне листячко.

— Зима цього року не була дуже лютою, але дерева все одно спали. Скоро настане весна, розквітнуть яскравим листячком дерева. А поки що таке листячко виросте на наших малюнках.

II. Основна частина.

— Подивіться, що ви бачите на цьому малюнку? Так, на ньому олівцем зображені дерево і рука. Чи схожі ці зображення між собою? (Рука схожа на стовбур і гілки дерева). Я думаю, якщо зафарбувати малюнок руки коричневою фарбою і додати зеленого листячка, то можна отримати чудове молоде деревце. Листочки ми будемо малювати нашими пальчиками. Зверніть увагу, вони двох розмірів. Ближче до гілок великі листочки, а далі, на краю крони – маленькі, молоді (пояснення супроводжується частковим показом. Діти виконують пробні штампи пальчиками на чернетці. Потім приступають до самостійної роботи).

Фіз. хвилинка і пальчикова гімнастика.

Серед літа, мов пір’їнки,

Стиха падають сніжинки.

Під віконечком у Олі

Цвітом вкрилися тополі

Етапи виконання роботи:

1. На аркушах паперу обвести руку з розставленими пальчиками (попередня робота).

2. Замалювати фігуру руки у коричневий колір.

3. Підібрати зелений колір і пальчиками проставити листочки (великі і маленькі).

Самостійна робота дітей.

III. Заключна частина.

Конспект відкритого заняття–розваги з використанням продуктивних видів діяльності у середній групі (за участю батьків)

Тема: «Горобчик».

Мета: вчити дітей малювати горобчика, передавати особливості зовнішнього вигляду птаха – будови тіла й забарвлення. Удосконалювати техніку малювання гуашшю, вільно вести пензлем за ворсом, повторюючи обриси силуету. Розвивати відчуття кольору й форми. Виховувати інтерес до казок, природи, бажання відтворювати в малюнку естетичні емоції й отримані уявлення, самостійність, чуйність.

Обладнання: аркуші паперу, пензлі, банки з водою, підставки під пензлі, фломастери, серветки паперові та з тканини

Попередня робота: спостереження за птахами на прогулянці в парку. Бесіда про птахів. Розглядати зображень птахів.

Час: 30 хвилин.

Хід розваги:

I. Організаційна частина .

Вихователь. *У нас сьогодні ніби свято –
Гостей хороших так багато!
Туди – сюди ви подивіться
Та веселенько посміхніться!*

Звучить спокійна мелодія.

– Діти до нас сьогодні прийшли на заняття два загадкових гостя, а щоб дізнатись хто це, треба відгадати загадки:

1. *Маленький хлопчику сирій свитинці*

По дворах стрибає, крихти збирає.

(Горобець)

2. *У норі хатинку має хліб, сирочок полюбляє.*

По підлозі тишком-нишком бігає сіренька...

(Мишка)

– Так діти це миша і горобець, вони прийшли розповісти вам свою історію. Сідайте на стільці і послушайте казку

Миша і горобчик

Були собі миша й горобець. Дружно жили, у злагоді. Ні сварок, ні образ не знали. Перед кожною справою радились одне з одним, будь-яку роботу спільно виконували. Одного разу миша з горобцем знайшли на дорозі три житні зернинки. Думали-думали, що з ними зробити, й надумали поле засіяти. Миша землю копала, горобчик боронив.

Чудове жито вродилось! Миша гострими зубками швидко його пожала, а горобчик крильцями спритно обмолотив. Зернинка до зернинки зібрали вони весь урожай і стали ділити його: одне зернятко — мишиці, одне — горобчику, одне — мишиці, одне — горобчику... Ділили, ділили, і одне зернятко зайве залишилося.

Миша перша сказала:

– Це зернятко моє: коли я орала, ніс і лапки до дуже натрудила.

Горобець не згодився:

– Ні, це зернятко моє. Коли я боронив, крильця до дуже набив.

Чи довго вони сперечалися — хто чув, той і знав, а нам невідомо. Тільки горобець раптом склював зайве зернятко й полетів геть. «Нехай спробує мене наздогнати й моє зернятко відібрати», — подумав він.

Мишка не погналася за горобцем. Засмутилася, що перша затіяла сварку. Свою частку до своєї комори перетягла. Чекала, чекала горобця, щоб помиритись, не дочекалася. І його частину до своєї комори зсипала. Усю зиму прожила сита. Горобець же залишився ні з чим, до весни голодним.

Вихователь. Ось яка пригода відбулася, як же ми можемо допомогти нашим товаришам? Погляньте діти мишка й досі чекає горобчика (діти пропонують шляхи вирішення конфлікту).

– Який горобчик? (рухливий, жвавий, швидкий, проворний, спритний, веселий)

– Що робить горобчик? (стрибає, збирає крихти, дзьобає, цвірінькає).

– Уявіть себе маленькими горобчиками.

Фіз. хвилинка «Я - горобчик».

I. Основна частина.

– Діти давайте розглянемо горобчика який він? (у горобчика маленький тулуб схожий на круг, голова маленька кругла, крила невеличкі, хвіст подовжений, пір'я коричневе з сірим, дзьоб короткий, очі чорні намистинки). Але горобчик дуже сумний, йому одному дуже самотньо. Давайте ми з вами намалюємо горобчика і помиримо друзів.

– Діти спочатку намалюємо сірою фарбою круг (тулуб) та коло поменше (голову), суміщаючи їх, щоб утворилась фігура горобчика.

– Коли фарба висохне, домалюємо коричневою фарбою шапочку на голові, і коричневу спинку, крильця, ніжки, дзьобику вигляді трикутника, а око намалюємо чорною фарбою (діти сідають за столи, малюють).

– Поки сохне сіра фарба, давайте дамо відпочити нашим пальчикам.

Пальчикова гімнастика «Пташки»

Діти поки наші роботи висохнуть, давайте пригадаємо мирилочку для наших друзів

Мири-мири-мирися,

Швидко - не барися.

Хлопчики й дівчатка,

Пташечки й звірятка,

Трави й квіти в лузі

Дружать всі в окрузі

Наші маленькі друзі помирилися і приготували для вас сюрприз.

II. Заключна частина.

Рефлексія з дітьми та батьками. Створення загальної виставки та зрівняння перших робіт з останніми.